

EKO zpravodaj

Magazín Ekologického centra Most

01 | 2021

Matrace jsou nesmrtelné,
lze je recyklovat?

Ptákem roku
je káně lesní

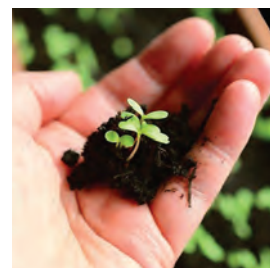
Pořízení domácího mazlíčka
– radost i zodpovědnost

ŠKODÍ VÍCE PALMOVÝ NEBO KOKOSOVÝ OLEJ?
Kokosový olej je považován za superpotravinu, ale...

STUDÁNKY V ÚSTECKÉM KRAJI
Znáte je?

BŘEZEN V ZAHRADĚ
Co byste měli připravit?

EKO zpravodaj

Magazín EKOzpravodaj vydává Ekologické centrum
Most pro Krušnohoří (VÚHU a.s.).

Vychází 4x ročně

Šéfredaktor:
Martina Černá

Redakce:
Bc. Kateřina Kelbichová, Bc. Jana Nachlingerová

Layout, tisková příprava © Martina Černá

Adresa redakce:
Ekologické centrum Most pro Krušnohoří
(Výzkumný ústav pro hnědé uhlí a.s.)
tř. Budovatelů 2830/3
434 01 Most
Tel.: 722 076 526

Foto (není-li uvedeno jinak) : pixabay.com (CC)

Ekologické centrum Most pro Krušnohoří funguje jako
veřejné informační středisko o životním prostředí od
roku 2000 a je jedním z odborných útvarů společnosti
Výzkumný ústav pro hnědé uhlí a.s. v Mostě.

Hlavním posláním ekocentra je zajišťovat dostupné
bezplatné poradenství v oblasti komunální ochrany
životního prostředí a ekospotřebitelství pro širokou
veřejnost.

Ekocentrum vyvíjí svou činnost také v oblasti
environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty –
vytváří vlastní projekty, lekturuje výukové programy
pro školky a školy. Osvětovou činnost také realizuje na
venkovních akcích.

OBSAH

Naše téma

- 05 Březen v zahradě
- 06 Ptákem roku 2021 je káně lesní
- 08 Jak se správně chovat v lese?
- 10 Roušky a respirátory: Kam je vyhodit a jak dlouho se rozkládají v přírodě?
- 12 Matrace jsou nesmrtelné, lze je recyklovat?
- 14 Hledá se 20. Strom roku

Aktuálně z kraje

- 15 Studánky v Ústeckém kraji
- 18 Žáci a studenti odevzdali vloni k recyklaci 87,3 tuny baterií
- 19 Památné stromy Ústeckého kraje v publikaci
- 20 Mladí vizionáři plánují budoucnost Mostecka

Okénko z přírody

- 21 Nový atlas českých lišejníků může pomoci k efektivnější ochraně přírody
- 23 Jak na zahradě chránit ptačí hnízda
- 24 Jak dopadla Ptačí hodinka 2021
- 26 Vlčích teritorií meziročně přibýlo
- 27 V Českém Švýcarsku začíná doba hnízdění, ptáci potřebují klid

Zelená domácnost

- 28 Pořízení domácího mazlíčka...
- 30 Škodí více palmový nebo kokosový olej?

EKOtipy

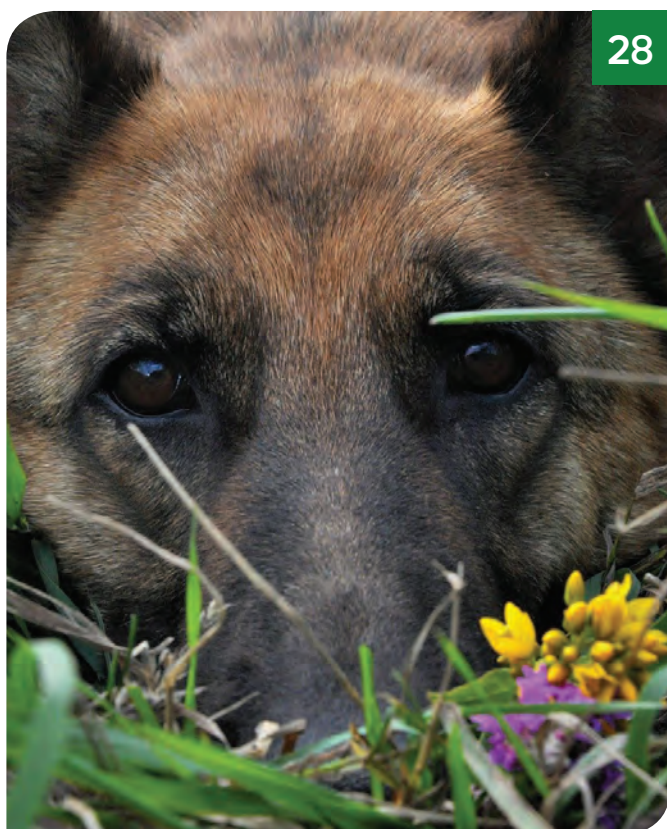
- 32 Do přírody chytře: Poznejte a zkoumejte s aplikacemi
- 34 Adoptuj si budku
- 35 Ekocentrum nabízí interaktivní mapu kontejnerů na tříděný odpad
- 36 Zadržování vody v přírodě: Jak můžete pomoci i vy?

Bezplatná linka
tel.: 800 195 342
www.ecmost.cz
Najdete nás i na

Blíží se HODINA ZEMĚ, přidejte se!

Připojte se k letošní Hodině Země, zhasněte na jednu hodinu **v sobotu 27. března ve 20.30 hod.** a dejte tak najevo, že vám záleží na ochraně klimatu, i v době pandemie. Přihlaste se jako jednotlivce, obec, firma či památka.

Hodina samozřejmě nestačí, hodinou to pouze začíná. Vyzýváme vás proto, abyste si stanovili i vy svůj klimatický závazek. Tím může být přechod na obnovitelné zdroje energie v obci, či snižování uhlíkové stopy v domácnosti. Pro jednotlivce je nachystána nabídka dobrovolných klimatických závazků, nebo si lze stanovit vlastní klimatický závazek.

<https://hodinazeme.cz/>

Příbory, které po použití míří na kompost

Papírová brčka a dřevěné příbory jsou vítanou alternativou těch plastových. Preferuje je stále více stravovacích řetězců. Nově s k nim přidává i populární rychlé občerstvení McDonald's.

Česko a Slovensko patřilo mezi první země, které novinku testovaly. Ta uspěla a postupně se zavádí do všech restaurací. Díky výměně plastových příborů za dřevěné řetězec ročně ušetří 38 tun plastového odpadu. „Společnost McDonald's po celém světě provozuje přes 37 tisíc restaurací, které každý den obslouží 69 milionů lidí. Díky naší velikosti jsme i malými změnami schopni mít obrovský vliv na dění kolem nás.“ uvedla Jitka Pajurková, ředitelka PR a komunikace společnosti McDonald's.

Dřevěné příbory jsou vyrobené z březového dřeva s certifikacemi FSC a PEFC, leštěné jsou karnaubským voskem s osvědčením UEBT. Hlavním benefitem je jejich ohleduplnost k životnímu prostředí. Na dřevěné příbory se pohlíží jako na rozložitelný odpad. Stejně jako zbytky jídla je lze kompostovat nebo zpracovat na bioplyn.

<https://pozitivni-zpravy.cz>

Lego bude balit stavebnice do papíru, nahradí jím plastové obaly

Lego bude balit stavebnice do papíru, nahradí jím plastové obaly. V Kladně začal pilotní projekt. Udržitelné materiály hodlá firma využívat globálně, už dříve se zavázala, že do roku 2025 začne celosvětově balit stavebnice do udržitelných materiálů, sdělila mluvčí kladenského závodu Markéta Vaňková.

Na zavádění nového typu balení a s tím souvisejících inovací bude po celém světě spolupracovat právě kladenský závod, který je inovačním centrem celé Lego Group. „Přechod na udržitelné materiály je jedním z klíčových cílů v rámci našeho závazku vůči planetě,” uvedla viceprezidentka pro výrobu v kladenské továrně Michaela Horáková.

Nový materiál v Kladně pracovníci testovali na výrobních linkách, zkoušeli řadu prototypů a technických řešení. „V tuhle chvíli pilotujeme výrobu prvních tří typů stavebnic s pytlíčky z recyklovatelného papíru, které již brzy zamíří přímo k dětem,” doplnila Horáková.

Kladenský závod Lega funguje od roku 2000, stavebnice se zde dekorují, balí a kompletují se menší díly. Další výrobní podniky má firma v Dánsku, Maďarsku, Mexiku a Číně.

Zdroj: <https://www.tretiruka.cz/>

NEZAPOMEŇTE NA ÚKLIDOVÉ AKCE

Jarní úklidový den: sobota 27. března 2021

Podzimní úklidový den: sobota 18. září 2021

<https://www.uklidmecesco.cz>

Březen v zahradě

Máme tu březen – měsíc začínajícího jara. Je tedy nejvyšší čas pustit se naplno do zahradních prací. Podívejte se spolu s námi na soupis základních kroků a úkonů, které byste rozhodně neměli opomenout.

Květinová zahrada

V březnu začínají naše zahrady zdobit sněženky, bledule, petrklíče, kosatce i violy. U podzimních trvalkek je pak potřeba stříhat suché a odkvetlé části a také prokypřit a prolít místa mezi trsy květin. Tento měsíc je také vhodnou dobou v péči o růže. Odstraňte z nich chvojí, které je chránili před zimou a pusťte se do jejich řezu. A můžeme také vysadit muškáty do truhlíků. Použijte mladé výhonky z těch loňských, které vysadíte do substrátu přímo určeného pro muškáty nebo použijte zakořeněné sazeničky, které jsou k dostání v zahradnictvích.

Ovocná zahrada

U ovocných stromů pokračujte v zimních postřích a také je pohnojte kompostem nebo odpovídajícími hnojivy. Omladte řezem koruny starších stromů (jabloně, hrušky, švestky a třešně) a nezapomeňte na řezy mladých a tvarovaných stromků. Na konci měsíce pak můžete začít vysazovat nové stromky, například broskvoně a meruňky.

V tomto měsíci je také potřeba se věnovat řezu malin, ostružin a rybízů. Dále také potřebují kompost a vláhu, stejně jako jahodníky a angrešt.

Zeleninová zahrada

V březnu je také čas na výsadbu a výsev zeleniny na venkovní záhony (mrkev, petržel, cibule sazečka a natová). Záhony nejlépe zakryjte netkankou, která chrání před mrazem, ale propouští světlo i vláhu. Ve skleníku pak vysazujeme předpěstované saláty, kedlubny a ředkvičky. A pro domácí vaření plné chuti, začněte s pěstováním bylinek v květináčích (bazalka, majoránka, máta). A jestli si chcete dopřát pořádnou dávku zdraví, můžete vyzkoušet i klíčky.

Úklid zahrady a pomocníci

Ze své zahrady odstraňte staré listí, stejně jako zbytky suchých rostlin z květinových záhonů a ochranné chvojí. Při úklidu dávejte ovšem pozor na přezimující ježky, kteří ještě mohou nějakou dobu spát v hromádách listí nebo větví. Pokud byste je probudili v tuto dobu, mohli by zemřít hlady, protože pro ně ještě není k dispozici dostatek potravy.

Zároveň na svou zahradu můžete umístit několik budek, které ocení např. sýkorky. Budou nejen pěknou okrasou, ale postarají se také o velké množství housenek a hmyzu na vašich záhonech. Stejně tak nezapomeňte na zahradě instalovat to správné broukoviště.

Zdroj: <https://www.nazeleno.cz>

Ptákem roku 2021 je káně lesní

Káně je našim nejhojnějším dravcem. Snad i kvůli tomu je veřejností přehlížena. Přitom jde o dokonale přizpůsobivý druh, který vyvinul skvělé strategie, jak přežít a prosperovat v krajině pozměněné člověkem. Česká společnost ornitologická vyhláší ptákem roku 2021 káni lesní. Pomyslné žezlo přebírá od jiřičky obecné. Udělením titulu káni chtějí ornitologové lépe představit veřejnosti tento hojný, ale přehlížený druh naší krajiny. Pozorováním kání lesních se může veřejnost dozvědět více o způsobu života jinak spíše plachých a nepočetných dravců.

Titul pták roku uděluje Česká společnost ornitologická (ČSO) obvykle druhům, které veřejnost zná ze svého okolí. „V případě káně lesní tohle platí dvojnásob. Jde o našeho nejpočetnějšího dravce a každý, kdo alespoň občas vyjde do přírody, má možnost se s kání potkat, jak sedí na vyvýšených místech u silnice nebo loví na poli hraboše,“ říká k udělení titulu káni Zdeněk Vermouzek, ředitel ČSO.

Ornitologové zvolili ptákem roku dravého ptáka teprve potřetí od vzniku akce v roce 1992. „V roce 2002 byla ptákem roku poštolka obecná, v roce 2006 orel mořský. Poznávání dravců není mezi laickou veřejností rozšířené kvůli jejich malé početnosti a plachosti. Pro káni to ale neplatí, pozorovat ji může každý a ani ho to nebude stát velké úsilí. Žádný jiný dravec není lidem blíže než právě káně,“ vysvětluje Petr Voříšek autor odborných publikací o kání z ČSO.

Káně má skvělé strategie, jak přežít

Díky hojnosti a rozšířenosti káně může veřejnost snadno pozorovat, jak se dravci chovají a jak žijí.

„Mnozí lidé nemají možnost pozorovat orly a další volně žijící zvířata tak, jak je známe z dokumentárních filmů. Jako běžný druh může káně zprostředkovat právě ty důležité osobní zážitky, které dokážou přimět lidi k zájmu o přírodu ve svém okolí, například úžasné svatební lety kání, při kterých vykrouží vysoko do vzduchu a hned se zase za hlasitého volání prudce spouští dolů,“ říká Sean Walls, britský ornitolog, který se kání dlouhodobě věnuje.

Káně lesní je v Česku i v Evropě nejrozšířenějším a nejpočetnějším dravcem. „Podle posledních odhadů hnízdí v Česku 11–14 tisíc párů kání lesních. V Evropě se káně v době hnízdění vyskytuje na 78 % území. Žádný jiný dravec není rozšířenější a hojnější. A právě v tom je výjimečná. Káni se opravdu daří dobře přežít a má k tomu skvělé strategie,“ vysvětluje Voříšek.

Dokonalý letec i lovec

Tělo káně je dokonale přizpůsobené k plachtění. „Široká a prstovitě roztřepená křídla drží v letu mírně zvednutá a dokonale tak využívá stoupavé vzdušné proudy – náraz silnějšího proudění do jedné strany křídel je snadno vyrovnán snížením na druhé straně a káně tak dlouho dokáže plachtit i v proměnlivém proudění bez vynaložení další energie. Kroužení vysoko nad krajinou doprovázené mňoukavým hlasovým projevem využívá káně k vyznačování hranic teritoria,“ říká Voříšek.

Káním prospívají vysoké stavy hrabošů

Nejčastěji se káně živí hlodavci, především hraboši a díky tomu je účinným pomocníkem zemědělců redukcí stavy hrabošů při jejich gradaci. Ze silných hraboších roků dokáží káně významně těžit. Naopak v letech, kdy je hrabošů méně, snášejí káně menší snůšky a mají vyšší hnízdní ztráty. V některých případech se stává, že ani nezahnízdí všechny páry.

Káně sice dokáží nedostatek hlodavců nahradit například lovem ptáčat a také hmyzu, plazů a obojživelníků, ale jejich tělesná stavba je především uzpůsobena pro lov malých pozemních obratlovců v otevřené krajině. Proto je, nejenom pro kání, škoda, že vysoké početní stavy hrabošů z posledních dvou let byly řešeny i jejich trávením. Přitom pestrá krajina, kde jsou zastoupeny různé typy stanovišť poskytující útočiště bohatému společenstvu predátorů i jejich kořisti, je k výrazným výkyvům v počtech hrabošů méně náchylná.

Právě snaha člověka zasahovat do přirozeného koloběhu života hrabošů jedem je jedním z nebezpečí, kterým musí káně čelit. „Káně polyká hraboše vcelku, a když je otrávený, proniká jed i do jejího těla. Pokud víme, že dospělá káně musí denně sežrat asi pět hrabošů a že rodiče musí malým káním na hnízdě přinést do doby, než vylétnou, asi 14 kg kořisti, což je asi 700 hrabošů, bohužel tu existuje nebezpečí, že některý z ulovených hrabošů bude otrávený. To se potvrdilo loni, když jsme zjistili, že káně na Orlickoústecku byla otrávena Stutoxem II, jedem na hraboše. A o mnoha dalších případech vědět ani nemusíme,“ říká Vermouzek.

Další smrtelně nebezpečnou hrozbou jsou pro kání dráty a sloupy elektrického vedení. Na linkách vysokého napětí u nás v důsledku výboje ročně uhy-

ne odhadem asi 40 tisíc kání. Ptáci rádi usedají na vodorovné konzoly sloupů kvůli odpočinku a rozhledu při lovu. Pokud propojí svým tělem dva vodiče nebo konzolu s vodičem, dochází k výboji, který je usmrtí nebo poraní. ČSO se problematice efektivního zabezpečování sloupů a linek elektrického vedení dlouhodobě věnuje a mimo jiné spolupracovala se společností E.ON na vývoji konzoly typu Pařát III., která díky svému šikmému tvaru odráží ptáky od dosednutí. Aby se o to ani nepokoušeli, je doplňována bidlem z nevodivého materiálu.

Sledujte káně a dejte nám o nich vědět

I v těchto dnech lze káně sledovat na polích, jak loví hraboše. „Pro veřejnost je to skvělá příležitost, jak se zapojit do sledování tohoto zajímavého druhu. Všiměj-te si kání, pozorujte je a vkládejte informace do databáze birds.cz. Pomůžete nám tím zjistit, kde se káním daří a naopak, kde na ně může číhat nebezpečí, pokud například najdete mrtvou kání. Nejenom vzácné a ohrožené druhy stojí za naši pozornost. Naopak, běžné druhy mají zásadní význam pro fungování ekosystémů a právě díky nim dostáváme včasné signály o tom, co záhy ohrozí i druhy méně běžné,“ vysvětluje Voříšek.

Zdroj: <https://www.ecmost.cz>; <https://www.cso.cz>

Jak se správně chovat v lese?

Les je přirozené živé společenství. Je domovem a útočištěm pro velké množství rostlin a živočichů. Do lesa se vydáváme nejen za turistikou, sportem, ale také například za houbařením či sběrem lesních plodů. Co vše bychom v lese měli či neměli dělat, na co je třeba pamatovat při procházce v lese a jakým činnostem se raději vyhnout?

Lesy v České republice pokrývají cca 33 % rozlohy státu. Přes 70 % lesních porostů tvoří lesy jehličnaté a přes 27 % představují lesy listnaté. Lesní hospodářství a plnění funkcí lesa reguluje lesní zákon č. 289/1995 Sb. Správná péče o les zajistí, že následující generace zdědí zdravý les s fungujícím ekosystémem prospěšným pro životní prostředí, velkou diverzitou a také kvalitním hodnotným dřívím v době těžby. Les se proto musí chránit, kontrolovat, opatrovat a vychovávat.

Ochrana lesů patří mezi nejdůležitější a nejstarší lesnickou vědeckou disciplínu. Jejím úkolem je zajištění zachování či zlepšování zdravotního stavu lesů. Důraz je zejména kladen na preventivní opatření, jakou je posilování obranyschopnosti lesa jako ekosystému zvyšováním jeho odolnostního potenciálu.

Mezi taková opatření patří postupné přibližování druhové skladby k přírodě blízké a zvyšování populací predátorů (např. vyvěšování ptačích budek, rozšiřování mravenišť, ochrana dravých šelem), ale i včasné odstranění materiálu vhodného pro množení kalamitních škůdců.

Každý les někomu patří. Největším vlastníkem v České republice je stát, vlastní přibližně 60 % plochy všech lesů. Kromě státu vlastní lesy přibližně 4 tisíce obcí (16 %) a na 148 tisíc soukromých vlastníků (23 %). Při procházce lesem si však málokdo z nás uvědomuje, že jsme vlastně u někoho na návštěvě. Je proto důležité chovat se ohleduplně jak k jeho majiteli, tak k lesním obyvatelům. Jak byste se tvářili vy, kdyby někdo jezdil čtyřkolkou, autem či jen na kole na Vaší zahradě?

Jezdit do lesa auty, na motorkách nebo na čtyřkolkách a stát tam s nimi, je zakázáno. Důvodem je především ochrana lesních cest, které nebývají zpevněné a majitel lesa je má pouze jako systém zdravotní a požární ochrany nebo jako podporu hospodářské činnosti v lese. Navíc hluk dopravních prostředků děsí zvěř, která v lese žije. Ta poté vystrašeně běhá po lese, a tím ztrácí potřebné zásoby energie, zvláště v zimním období. V létě se zase snaží najít úkryt v mlazinách, které následně poškozují okusováním. Pouze lesníci, lesní dělníci a všichni kdo v lese pracují, do lesa autem mohou. Avšak musí mít speciální povolení od majitele lesa.

Cyklisté nebo jezdci na koni mohou v lese jezdit pouze po vyznačených trasách, a to především kvůli ochraně povrchu půdy a stromů. Zejména malých stromků nebo kořenových náběhů velkých stromů, dále aby nedocházelo k rušení zvěře.

Les není skládka

Vše, co v lese zůstane, může způsobit problémy nejen zvěři, ale i rostlinám. Odpadky poházené po lese jsou bohužel stálým evergreenem většiny známějších turistických míst. Častým obrázkem českých lesů jsou i přeplněné, převrácené nebo vysypané koše na odpočívadlech. Případně již vzniklé černé skládky nebo poničené turistické značení. Mnoho z nás si neuvědomuje, jak dlouho takový odpad nejen v lese, ale v celé přírodě, přetrvává. Například pouhý igelitový sáček v přírodě zůstane i 50 let nebo taková dětská plena až 250 let. Pokud narazíme na poházené odpadky nebo jakékoli poškození – je více možností, kam problém nahlásit. Nejrychlejší variantou pro

mnoho turistů s mobilním telefonem je aplikace Mo-bilní Rozhlas, která funguje na celém území ČR a není nikterak ovlivněna např. úředními hodinami. Stačí “problém” vyfotografovat a nahrát do aplikace.

Také majitelé psích mazlíčků by měli vědět, že volně pobíhající pes ruší a stresuje zvěř, která neví, že zrovna Váš psí kamarád jim nechce ublížit. Zvěři vadí i pouhá pachová stopa psa. Pes do lesa může, ale musí být veden na vodítku. Navíc volně pobíhající pes bez žádného obojku může být myslivci odstřelen jako škodná.

Brát si z lesa, co se nám zlíbí, není povoleno a může být samozřejmě vnímáno jako krádež. Jedná se o větší kusy dříví než pouze spadané na zemi ležící a suché větvičky, větve – klest. Podle lesního zákona může každý vstoupit do lesa a sbírat tam pouze pro vlastní potřebu lesní plody (borůvky, jahody, maliny, houby aj.) nebo již výše zmíněnou klest ležící na zemi. V případě, že si při houbaření nejste jisti, zdali je daná houba jedlá, ponechte ji raději na svém místě, riskování otravy se nevyplácí. Mezi nejčastější omyly při sběru lesních plodů patří záměna bobule vraního oka s borůvkou a muchomůrky tygrovane s růžovkou.

Tzv. spaní pod širákem je dosti populární, a to i díky tomu, že můžeme v lese přenocovat téměř kdekoli. Pouze bychom si měli dát pozor na klidové zóny národních parků či v národních přírodních rezervacích, kde je zakázán vstup mimo vyznačené trasy. Pokud se rozhodneme strávit noc v lese, můžeme si rozdělat oheň pouze na vyhrazených tábořištích nebo ve vzdálenosti nejméně 50 metrů od okraje lesa.

Velkým problémem lesů je nedostatečné informování návštěvníků o tom, co smí do lesa donést zvěř. Při zimním příkrmování se však stačí obrátit na hajného či příslušný myslivecký spolek. Nejméně vhodným krmivem, co lidé dávají do krmelců, je pečivo. Nezáleží na tom, jestli je celozrnné, sladké nebo něčím plněné, i tak může způsobit závažné trávicí problémy, protože jakmile navlhne, začne plesnivět. Nejpřirozenějším krmivem pro zvěř je seno, sláma nebo větve keřů. Vhodným doplňkovým krmivem jsou třeba kaštiny, žaludy, bukvice, oves, kukuřice nebo i hrách. Vždy dáváme tolik potravy, aby ji stihla zvěř do týdne sníst. Jinak by právě hrozilo zplsnivění a následné trávicí problémy. (JN)

Zdroj: <https://www.ecmost.cz/>

Roušky a respirátory: Kam je vyhodit a jak dlouho se rozkládají v přírodě?

Nošení respirátorů na určitých místech je v současné době povinné. Jak s nimi nakládat poté, co doslouží? A jak dlouho trvá, než se respirátory a roušky přirozeně rozloží?

Kam ukládat použité respirátory, roušky apod.

Na jednorázové ochranné pomůcky nelze pohlížet jako na plasty z hlediska třídění. Jedná se o kontaminovaný materiál, který se třídí NESMÍ. Tento odpad, ať už jsou to respirátory, zdravotní obličejové masky či rukavice, patří dle instrukcí MŽP jediné do směšného komunálního odpadu. Předtím je potřeba je umístit do sáčku, ten pevně zavázat, a pak dát do pytle se směšným komunálním odpadem a ten opět zavázat. Tím se zabezpečí náhodné rozvázání uzlu, aby byly maximálně chráněni všichni, kteří s odpadem zacházejí. Použité ochranné pomůcky se nikdy netřídí a neodkládají do kontejnerů na tříděný odpad. Použité ochranné pomůcky se rovněž nikdy neodkládají mimo kontejnery (nádoby) na směšný komunální odpad.

Jak nakládat s použitými samotestovacími sadami

Testovací sady, určené pro sebetestování osob (např. zaměstnanců, žáků nebo v domácnostech)

bez asistence zdravotního personálu, lze v souladu se zákonem o odpadech rovněž řadit mezi směšný komunální odpad.

MŽP zároveň upozorňuje, že k prevenci před rizikem, že testovaná osoba je SARS-CoV-2 pozitivní, je však vždy třeba veškerý odpad z testovacích výrobků ukládat do pevného plastového pytle určeného na tyto odpady. Firmy musí mít určené plastové pytle, do kterých se bude veškerý odpad vzniklý ze samotestování sbírat.

Nesmí nastat situace, že zaměstnanci budou volně odkládat použité samotestovací sady do různých košů ve firmě. K odkládání použitých sad lze použít standardní plastové pytle, minimálně s tloušťkou 0,2 mm. Pokud takové firma nemá okamžitě k dispozici, pak je možné použít dva tenčí pytle. Pytle se samotestovacími sadami se musí vždy pečlivě uzavřít (zavázat) a dezinfikovat na povrchu. Je naprosto nezbytné vždy pytle uzavírat a nikdy nenechávat tento odpad mimo sběrnou nádobu. Také platí, že se nikdy nevysypávají samotestovací sady volně do kontejneru, stejně jako v případě roušek a respirátorů.

Pokyny MŽP pro správnou manipulaci s použitými testovacími sadami na koronavirus určenými pro sebetestování osob:

- Plastové pytle by měly mít minimální tloušťku 0,2 mm. Po naplnění (nejpozději však do 24 hodin) pytel pevně zavažte a na povrchu ošetřete dezinfekčním prostředkem.
- Jsou-li použity pytle z tenčího materiálu, je nutné takové obaly zdvojit. Plastový pytel proto ještě vložte do druhého pytle a zavažte.
- Povrch vnějšího pytle ošetřete dezinfekčním prostředkem, až poté zavázaný pytel dejte do černého kontejneru na směšný komunální odpad.

- Nikdy nenechávejte odpad mimo sběrnou nádobu.
- Po manipulaci s odpadem si pokaždé pečlivě umyjte ruce mýdlem a teplou vodou nebo použijte dezinfekční gel.
- Buďte ohleduplní a minimalizujte riziko pro všechny osoby, které nakládají s odpady.

Jak dlouho se v přírodě rozkládají

Respirátor se zpravidla skládá z kombinace některých z těchto materiálů: polyesteru, polyuretanu, polypropylenu, polyakrylonitrilu, polyisoprenu, oceli a hliníku. Jednorázová chirurgická rouška se skládá z kombinace některých z těchto materiálů: polypropylenu zpracovaného technologií spunbond a melt-blown, roušky s nanovláknem obsahují filtrační polypropylenovou vrstvu s nánosem nanovláken.

Vzhledem k tomu, že složení pomůcek se může lišit, výsledný výrobek je navíc kombinací materiálů,

lze dobu jejich rozkladu jen odhadovat. Není možné ji určit přesně. Polypropylen patří mezi běžné polyolefinové plasty, které se rozkládají se velmi dlouho, zpravidla desítky až stovky let. Také u polyesteru se udává například doba až 200 let.

Jedná se tedy minimálně o desítky let, což je apelem pro všechny, aby s tímto odpadem nakládali dle nařízení. Třídít potenciálně kontaminovaný odpad nelze s ohledem na bezpečnost. Jedním ze zařízení, které zpracovává i tento druh odpadu, je ZEVO (Zařízení na energetické využívání odpadu). Odpad tak nekončí na skládkách, ale je dále energeticky zpracován.

Zdroj: <https://www.komunalniekologie.cz>

Matrace jsou nesmrtelné, lze je recyklovat?

Matrace do postele mají dlouhou historii. I staří Římané se chtěli dobře vyspat a k tomu potřebovali pohodlné a příjemné prostředí, kde se uložili ke spánku. Kvalitní matrace je základem zdravého spánku. Výrobci deklarují životnost matrace přes 10 let, avšak z hygienických důvodů by se měla měnit každých 8 let. Co dělat s matrací, která dosloužila?

Původně se do matrací, jako náplň, využívalo dostupné seno nebo sláma. Seno ovšem často prášilo a velice rychle se proleželo na rozdíl od slámy. Ta se jevila, jako vhodnější materiál už kvůli hygienickým vlastnostem. Sláma v matracích se každým rokem měnila. Kromě slámy se také využívaly koňské žíně nebo bavlna. Ty si však mohla dovolit pouze bohatá šlechta. Již v osmnáctém století se začaly používat pružinové matrace.

Výrobci se snaží zprostředkovat to nejlepší po-ležení, spojením nejrůznějších funkčních materiálů. V dnešní době se k výrobě matrací nejvíce využívají plasty, respektive polyuretanové lehčené pěny (poly-uretanová pěna PUR/molitan, studená polyure-tanová pěna HR nebo tzv. líná pěna). Dále se může jednat o pěnovou pryž (latex) nebo kombinace všech těchto materiálů s přírodními materiály nebo s kovem v podobě pružin. Latexové matrace mají dlouhou životnost a relativně dobré ortopedické vlastnosti. Takové matrace jsou cenově dostupné, tvarově stálé a také pružné. Na ortopedické matrace se nejčastěji využívá kokosové mléko. Tyto matrace se vyznačují tvrdostí. Nároční spáči oceňují luxusní matrace z paměťové pěny.

Abyste si opravdu vychutnali kvalitní spánek a příjemné vstávání bez bolesti zad, měli byste si vybrat správnou matraci. Obecně se matrace doporučuje vyměňovat každých osm let. Každou noc člověk zhruba vypotí jeden litr potu a na matraci zůstávají částičky suché lidské kůže. Jejich životnost je možné prodloužit vhodnou péčí – pravidelně větrat, měnit strany, práť potahy či nechat odborně vyčistit.

Kam se starou matrací?

I když matrace vydrží opravdu dlouho, přijde jed-nou čas, kdy doslouží. Jenže kam s nimi? Problémem je samotná povaha odpadu. Matrace jsou složeny z různých druhů materiálů, od organických vláken, kovových pružin až po směsi plastů, pěnových výplní a vše je poslepované dohromady. Jednotlivé vrstvy a různorodý materiál si zaslouží odlišný přístup a ji-nou technologii ekologické likvidace.

Každý, kdo doma třídí odpad ví, do jaké popelnice plastové výrobky patří. Materiály využitě na výro-bu matrací však do běžných plastů nepatří. Celý vý-

robek můžete odevzdat bezplatně do sběrného dvora v místě vašeho bydliště (v Mostě – ul. Zahradní 104/1). Seznam sběrných dvorů naleznete zde: <https://www.asekol.cz/sberna-mista/>.

Ve sběrném dvoře se postarají o to, aby byla matrace správně zlikvidována nebo lépe zrecyklována. Po pojmem likvidace si lze představit řízené spalování ve spalovnách, při kterém by do ovzduší neměly unikát žádné nebezpečné látky. Části, které se dají zrecyklovat se mohou využít například opět pro výrobu nových matrací nebo jako výplň do boxovacích pytlů. Textilii na matraci lze recyklovat, jako předložky do auta, rohože nebo kartáče pro koně. Dřevo se dá využít jako mulčovací směs ke květinám.

Bohužel majitelé recyklačních linek nemají o matraci příliš zájem. Materiály obsažené v matraci mají nulovou přidanou hodnotu k recyklaci. Jednou jsou měkké a podruhé tvrdé, vícevrstvé nebo odpružené. Jsou ideální k zacpávání drtiček a soukolí separačních linek. Navíc další problém nastává ohledně otázky hygieny matrací. Většina pracovníků se jich nechce ani dotknout. Mohou skrývat nechtěné návštěvníky. Rozebrat matraci chce hodně silný žaludek.

Můžeme starou matraci darovat?

O použitou matraci nemívá nikdo zájem. Nikdo se nedozví, zda z ní předchozího majitele jen tlačila záda, nebo na ni zemřel. Většina matrací se vlastně hodí pouze na jedno použití. I reklamace použitých matrací se pohybuje od 5-20 %. Jestliže je stará matrace v relativně dobrém stavu, nemusí skončit ve sběrném dvoře, ale můžete ji darovat. Může posloužit např. sociálně slabším lidem. Další z možností je darování matrace do útulku pro opuštěná zvířata.

Tím uděláte nejen dobrý skutek, ale prodloužíte životnost jinak vysloužilé věci. Ne každý útulek má o matrace zájem vzhledem k jejich nízké životnosti například u psů, snadno je zničí. Předem si zjistěte, zda mají ve vámi vybraném útulku o staré matrace zájem.

Upcyklace?

Znáte pojem upcyklace? Zjednodušeně znamená, že použitou věc přeměníte na zbrusu nový předmět. Například ze staré větší žárovky lze vyrobit závesnou vázu na květiny. I ze staré matrace můžete vyrobit třeba pelíšek pro psa (<https://www.vyprodej-povleceni.cz/blog/co-se-starou-matraci-vyrobite-z-ni-pelisek-pro-vaseho-psa/>) nebo polstrování na zahradní (např. paletový) nábytek. Postačí matraci opatřit odolnou látku a je to. Také pružiny z matrace můžete využít jako držák na květináče, postačí vám k tomu pouze barva ve spreji. Nebo obalit pružiny světelným řetězem a umístit jako originální umělecké dílo do interiéru nebo na zahradu k posezení. (JN)

Zdroj: <https://www.ecmost.cz/>

Společnost BASF, pracující pod heslem *chemie pro udržitelnou budoucnost*, vyvinula metodu umožňující využít staré matrace jako surovinu pro výrobu nových. Jedná se o proces chemické recyklace použitých matrací, přičemž se dbá na to, aby kvalita recyklovaného materiálu byla srovnatelná s primárními surovinami. Během samotné recyklace dochází k rozkladu pružného polyuretanu (neboli PUR pěny tvořící jádro matrace) a naopak je dodáván polyol (látkou používaná k výrobě polyuretanu). Při výrobě nové pěny z recyklátu je potřeba menšího množství fosilních surovin. Ve výsledku má tak produkt nižší uhlíkovou stopu. Na každém z nás pak leží odpovědnost odvézt starou matraci do sběrného dvora, aby mohla být předána jako surovina k dalšímu zpracování.

Firma novou metodou přispívá k posílení tzv. cirkulární ekonomiky, tedy strategii udržitelného rozvoje vytvářející funkční vztahy mezi přírodou a lidskou společností. Metoda recyklace se nyní testuje v závodech společnosti BASF v německém městě Schwarzheide.

<https://pozitivni-zpravy.cz>

Hledá se 20. Strom roku

V možná nejpopulárnější české anketě věnované životnímu prostředí se za dvacetiletou historii sešlo již 1 531 stromových přihlášek. „I když anketu *Strom roku* může vyhrát jen jeden strom, pro mě jsou vítězi všechny přihlášené. To, že jsou nominovány do ankety, totiž znamená, že je někdo má rád, zajímá se a pečuje o ně,“ nabádá Silvie Zeinerová Sanža z pořadatelské Nadace Partnerství.

Podat návrh může kdokoli – jednotlivci, rodiny, sdružení, firmy, školy i obce. Dvanáct nejzajímavějších finalistů, kteří vzejdou z výběru poroty, bude soutěžit o titul *Strom roku* v letním online hlasování. Nejpopulárnější strom navíc postoupí do celoevropského kola. To má za sebou loňský *Strom roku* Jabloň u Lidmanů. Zda uspěla v evropské konkurenci odhalí Nadace Partnerství 17. března v 15.00 hodin.

Pro nominaci stromu do soutěže je potřeba znát několik základních údajů. Vedle příběhu stromu je nutné znát i jeho druh, lokalitu, kde roste, přibližné stáří a obvod kmene ve výšce 130 cm. Šance přihlášky významně zvýší také fotografie ze současnosti i minulosti nebo spolupráce na sběru hlasů s dalšími lidmi a organizacemi. Jednoduchým formulářem provede web www.stromroku.cz.

Finálová dvanáctka vstoupí do letního online hlasování, které bude opět zpoplatněné. Vybrané finance rozdělí Nadace Partnerství zpět mezi finalisty ve formě grantu na výsadbu nebo ošetření stromů. Příběhy starých a vzácných stromů tak pomohou začít psát příběhy nových stromů.

Harmonogram soutěže:

- 1. 3. až 22. 4. sběr nominací
- 17. 3. 15.00 vyhlášení vítězů Evropského stromu roku online
- předběžně 3. 5. vyhlášení finálové dvanáctky
- od 24. 5. focení finalistů
- 21. 6. start letního hlasování
- 22. 9. vyhlášení vítězů

Studánky v Ústeckém kraji

Voda patří mezi největší zázraky naší planety. Zdroje pitné vody, prameny a studánky se odnepaměti těšily všeobecné úctě. Avšak nedostatek vody si uvědomujeme právě až ve chvíli, kdy se nám jí nedostává. Současný vývoj klimatu, který se projevuje stále častěji periodami bez srážek, možná opět oživí zájem o přírodní zdroje vody v krajině. A třeba se jednou budou těšit stejné úctě, která si nezadá s tou v minulosti.

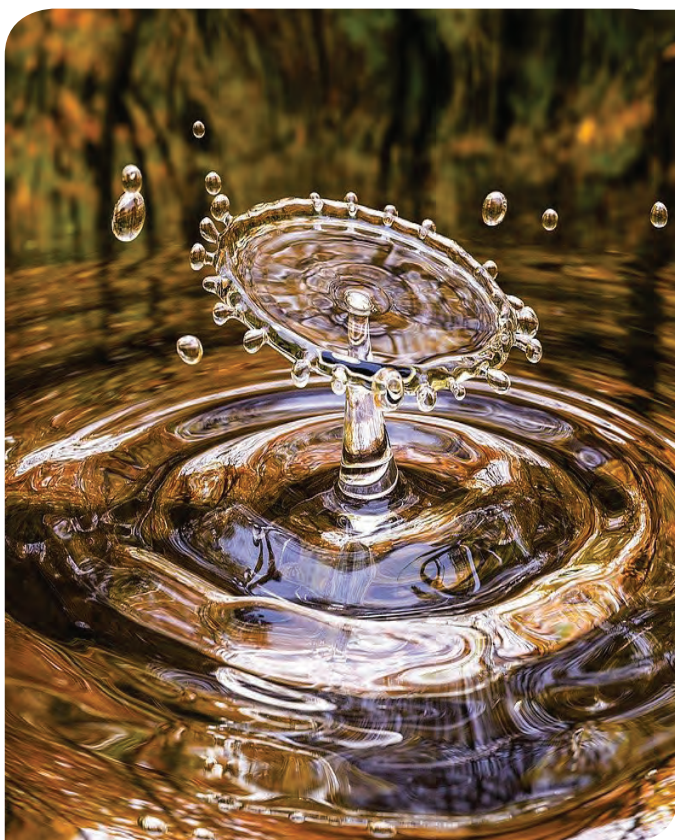
Bez vody není život a naši předkové si toho byli dobře vědomi. Už v pohanských dobách přinášeli lidé k pramenům oběti, jako například u Lahoštského pramene u Duchcova, kde byl nalezen keltský kolík se šperky. Tyto zvyky přetrvávaly i dlouho po příchodu křesťanství. Dosud uctívaná místa s „uzdravující“ vodou začala být připisována různým světcům, nejčastěji sv. Vojtěchovi, sv. Prokopovi, sv. Václavovi, sv. Ludmile, sv. Anně či Panně Marii. Někde se k těmto místům konaly i poutě nebo se rozšířily zvyky v podobě otvírání, čištění a svěcení studánek. Nezřídka u studánek vyrostla i kaplička. Na řadě míst vznikly slavné poutní kostely jako např. v Bohosudově, který byl svého času největším poutním místem na Ústecku.

Řada ústeckých pramenů a studánek byla v minulosti upravována a přizpůsobována pro snazší odběr vody. Naši předkové zpevňovali břehy studánek kameny nebo je obezdívali, opatřili poklopy a stříškami,

aby do nich nepadalo listí a jiné nečistoty. Pro lepší a pohodlnější odběr vody vybavovali studánky nevzhlednými trubkami, které sloužily k vyvádění vody přímo ze svahu. Často se i okolí zkrášlovalo.

České středohoří a jeho podhůří leží ve srážkovém stínu Krušných hor, a tím se vyznačuje i výrazně sušším klimatem než jiné regiony. I přes tento fakt se zde vyskytuje nebývalé množství vodních zdrojů spojených se svatyněmi. Kromě již výše zmíněného Bohusudova zde najdeme např. studánku sv. Víta v Sinutci, mariánskou v Milešově, která se nachází u mariánského poutního kostela v Křešicích u Litoměřic, dále studnu opředenou pověstmi na Gottesberku – zaniklém místě nad Verneřicemi.

V Česku je nepřeberné množství živých pramenů, které mají údajně kouzelnou moc. Voda z těchto míst dokázala vyléčit i zdánlivě beznadějně případy. V Ústeckém kraji lze nalézt pár takto významných „kouzelných“ studánek – Pramen živé vody, Poklad

u Žerotína, Vilémovský léčivý pramen a Studánka U tří zázraků.

Pramen živé vody se nachází v jednom z nejsevernějších koutů Čech, poblíž Varnsdorfu ve vesničce Jiřetín. Nad ní se tyčí Křížová hora a na vrcholku této hory se před padesáti lety ztratil pramen "léčivé" vody, avšak nedávno se znovu objevil. Voda z pramene by měla léčit známky revmatismu, křečí nebo srdečních problémů.

Studánka jménem Poklad u Žerotína se nachází na jižním okraji okresu Louny u kostela sv. Blažeje. Zpod oltáře tohoto kostela vytéká pramen se zázračnou vodou, která by měla být klíčem ke štěstí a duševní očistě. Za vše prý mohou zasypané podzemní chodby, v nichž mají být ukryté poklady. Podle pověr vnáší voda do života štěstí, a to pouze do doby, dokud budou poklady ukryté v zemi.

Pověstmi opředená studánka s názvem Vilémovský léčivý pramen leží na úpatí návrší jihozápadně od centra Vilémov. Nad vyústěním pramene stojí výklenková kaplička s několika českými a německými nápisy (v překladu: *"Pros za nás, Maria čistá, aby nám pramen ku zdraví sloužil."*). Legenda o tomto prameni mluví o zázračném uzdravení nevlastní dcery místního sedláka. Pití této vody se ale nedoporučuje, protože by měla být slabě radioaktivní.

Pramen U tří zázraků podle legend léčí lupénku, ale doporučoval se pro všechny druhy kožních onemocnění. Pramen lze nalézt v malém městečku Dolánky nad Ohří. Okolí pramene je krásně upravené a panuje zde jistá posvátnost. Říká se, že síla a energie zdejší vody posiluje auru, víru a kultivuje vnímání krásy. Koncem 18. století byla v okolí pramene vybudována okrouhlá barokní kaple.

Také město Most má vlastní studánku, která podle rozborů obsahuje vodu téměř na kojenecké úrovni. Nachází se v blízkosti Mateřské školy U Cáchovny. Rozbory vody na vlastní žádost nechal provést deník Sedmička před pár lety. Místní, chemické i mikrobiologické vyšetření dokázalo, že pramen splňuje požadavky pitné vody. Bývalý mostecký primátor Vlastimil Vozka přislíbil dvakrát do roka kontrolovat kvalitu vody v této studánce a výsledky rozborů u ní vždy vyvěsit. Také ředitel Městského divadla v Mostě Jiří Rumpík přislíbil vytvoření tabule pro vyvěšení výsledků viz <https://www.e15.cz/magazin/zazracny-pramen-v-moste-847606>. Avšak bohužel tabule s výsledky těchto rozborů nikde umístěny nejsou a pravděpodobně ani žádné rozbory neprobíhají. I přes to k této studánce denně chodí několik desítek lidí pro vodu, nejen pro sebe, ale také pro domácí zvířata.

Současný stav studánek v Ústeckém kraji bohužel vykazuje neveselý technický stav, kdy poslední úpravy u těchto zdrojů vody proběhly zřejmě před mnoha desítkami let. V rámci projektu ["Za tajemstvím ústeckých studánek"](#) byly odebírány vzorky vody

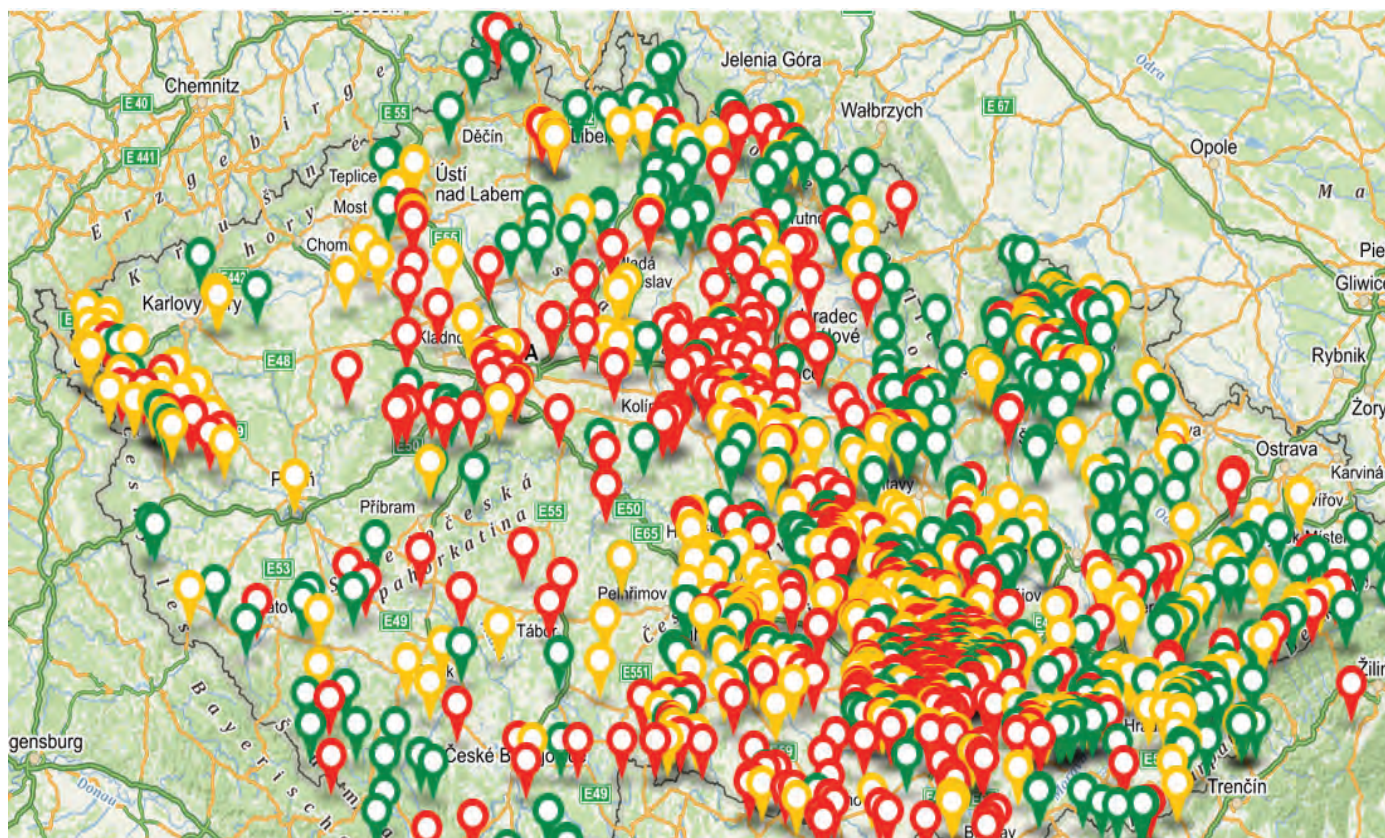
Den otevírání studánek 31. 5.

Poslední den měsíce května řadili naši předkové mezi ty významnější v našem kalendáři. Dnes už ale mnoho lidí neví, že je to den, kdy se tradičně čistily studánky.

Otevírání studánek je vlastně oslava vody samotné. Dříve byly studánky jediným zdrojem pitné vody, a proto bylo potřeba se o ně dobře starat. Lidé si studánek a pramenů vážili a byli si vědomi toho, že bez jejich péče mohou snadno zpustnout.

31. května se proto dívky vydávaly ke studánkám v okolí svého domova, čistily je a udržovaly. S rozvojem vodovodních sítí však pro nás přestaly být studánky důležité a od jisté doby se o ně nestaráme tak, jak bychom měli.

Stuánková mapa od Ekologického institutu Veronica

pro analýzu jejich kvality. Výsledky ukázaly, že voda v pramenech mimo urbanizovanou oblast je převážně kvalitní. Naopak vzorky z „městských“ studánek vykazovaly vyšší tvrdost vody, a i znečištění fekálními bakteriemi. Bohužel šlo především o studánky, které jsou často využívány obyvateli k přímé konzumaci vody. Revitalizace studánek by mohla zachránit tuto nenápadnou, ale o to významnější část našeho přírodního dědictví, které je od pradávna součástí měst a jejich okolí.

Okolo studánek probíhají i v dnešní době různé lidové zvyky, jako otvírání či vylévání nebo cídění studánek. Tento zvyk se provádí za účelem ukončení dlouhého sucha a přivolání deště. Kromě období velkého sucha byl tento obřad prováděn od druhé poloviny jara až do svatojánské noci. Lidé z vesnic či měst se v určený čas vypravili do lesa k studánce. Tam dětský průvod za doprovodu hudby zazpíval a zatancoval. Tradice otvírání studánek je obnovena v desítkách měst a akce spojené s tímto zvykem můžete sledovat na stránkách <https://www.estudanky.eu/> či na facebookových stránkách <https://www.facebook.com/usteckestudanky/>. Dále se například na Štědrý den nosila k studánkám čerstvá vánočka, pár ořechů a jablíčka, aby lidem i nadále dávala živou vodu.

Jak pečovat o studánku?

Než se začneme starat o nějakou studánku ve svém okolí, musíme si nejprve zjistit kdo je majitelem pozemku, na kterém leží. K jakýmkoliv úpravám by měl dát majitel souhlas. Základem k vyčištění studánky je – nejprve vybrat bahno a nepořádek ze dna, odstranit z případných stěn staré nánosy a uklidit okolí studánky od nečistot včetně odpadků. Voda se bude poté čistit svým průtokem samovolně. Při obnově zaneseného zdroje je nejlepší v nejnižším místě vyhloubit jámu a počkat, zda se naplní sama vodou nebo ne. Pokud ano, vodu následně několikrát přechráníme, abychom jednak zjistili vydatnost pramene a zároveň tím pročistíme přítok. Pokud to jde, navršíme na vývod vody hromádku kamenů různé velikosti, tím vytvoříme i úkryt a zimoviště pro žáby, mloky a další obyvatele studánek. O studánku musíme pečovat dlouhodobě a průběžně čistit odtok. Odměnou za námahu nám bude radost z pramenku čisté vody i vědomí, že jsme vykonali něco prospěšného. (JN)

Zdroj: <https://www.ecmost.cz/>

Žáci a studenti odevzdali vloni k recyklaci 87,3 tuny baterií

Školáci a studenti z celé republiky odevzdali v minulém roce v rámci programu Recyklohraní aneb Uklidme si svět k recyklaci celkem 87,3 tuny použitých baterií. Zároveň prohlubovali své znalosti v oblasti třídění, recyklace a předcházení vzniku odpadů. Loni mimo jiné plnili osvětový úkol, při němž vymýšleli recyklační zlepšováky, které podpoří třídění baterií a jejich rozumnou spotřebu. Ze škol přišlo celkem 240 vypracovaných zadání.

Z baterií vybraných do sběrných nádob ve školách se jen v loňském roce podařilo získat 56,7 tuny druhotných (kovonosných) surovin. Ze sta kilogramů baterií jsme totiž schopni získat minimálně 65 kilogramů ušlechtilých kovů nebo jejich slitin. Z tužkových baterií jde především o železo a mangan. Z dalších typů baterií pak také kobalt, nikl, měď nebo i stříbro. Jejich opětovným využitím chráníme přírodu před zbytečnou těžbou nerostných surovin.

Děti vymýšlely Recyklační zlepšováky

Stále jen polovina baterií, které se v Česku prodají, se třídí. Tedy je odevzdána na recyklaci. Druhá polovina končí v popelnicích a poté na skládkách komunálního odpadu nebo ve spalovnách. Žáci a studenti proto dostali úkol, aby hledali cesty, jak tuto situaci řešit a zlepšit. Vymýšleli, jak podpořit a zviditelnit samotné třídění a současně omezit plýtvání bateriemi. Šlo například o jednoduché pokusy, nové přístupy v propagaci, vytváření naučných prezentací pro mladší spolužáky nebo o matematické výpočty zaměřené na snížení spotřeby baterií. Mohli se však pustit i do ryze praktických věcí - například navrhnout nové sběrné nádoby na použité baterie.

Na podzim se školy mohly také zapojit do sběrové kampaně se soutěží. V každém kraji byly vyhodnoceny první dvě nejlepší školy ve sběru baterií v přepočtu vybraných kilogramů baterií na žáka a pak ještě dvě nejlepší školy v absolutním množství odevzdaných baterií. Za odměnu dostaly poukázky na nákup zboží dle jejich výběru.

V těchto dvou kategoriích byli také vyhlášeni absolutní vítězové v rámci celé republiky. Absolutním vítězem v množství baterií vybraných na žáka se stala Základní škola a Praktická škola Velké Meziříčí s úctyhodným množstvím 10,1 kg vybraných baterií na žáka. Absolutním vítězem v kategorii, která oceňovala celkové množství baterií vybraných ve škole, byla vyhlášena **Základní škola Velké Březno v Ústeckém kraji - školákům se zde podařilo celkem vybrat 415 kg baterií.**

I v letošním roce má Recyklohraní pro školy připravené sběrové soutěže a osvětové úkoly. Nově se zaměřuje také na téma šetrná spotřeba vody a už na jaře představí novou metodickou příručku a výukové scénáře zaměřené právě na tuto problematiku.

Zdroj: <http://www.enviweb.cz/118492>

Památné stromy Ústeckého kraje v publikaci

Na sklonku minulého roku Ústecký kraj podpořil vydání ojedinělé publikace „Památné stromy Ústeckého kraje“. Jde o první komplexní zpracování tématu zvláště významných stromů v regionu. Kniha obsahuje informace o přibližně třetině ze 420 státem chráněných památných stromů a jejich skupinách v regionu.

Pozornost je věnována nejen těm tradičně opečovávaným, ale i dosud nechráněným stromům ve volné či stále více urbanizované krajině, nebo těm již neexistujícím.

Náš kraj byl odpradáva na památné stromy bohatý, a je tomu tak dosud. Stromy jsou vynikající svým věkem, vzrůstem, dendrologickou či krajinnou hodnotou, nebo zvláště pamětihodné z hlediska naší historie. Přesto jejich popularizaci bylo v posledních letech věnováno poměrně málo pozornosti. Publikace proto přibližuje život stromů, možná ohrožení, problematiku jejich ochrany a budoucnosti.

Publikace přibližuje život památných stromů, jejich ohrožení, problematiku ochrany i jejich budoucnost na území Ústeckého kraje. Uvedeny jsou informace o přibližně třetině ze 420 chráněných památných stromů, jejich skupin a stromořadí v tomto regionu. Popsány jsou také některé mimořádné dosud nechráněné či již zaniklé památné stromy. U každého ze sedmi okresů tohoto regionu (Děčín, Chomutov, Litoměřice, Louny, Most, Teplice a Ústí nad Labem) jsou zmíněny ty nejvýznamnější. Ústecký kraj byl odpradáva na památné stromy bohatý, a je tomu tak dosud. Texty doplňuje rovná stovka fotografií a obsáhlý přehled literatury.

Autorem knihy je botanik a dendrolog Vít Joza, kurátor botanické sbírky Oblastního muzea a galerie v Mostě. Již po dvě desítky let se věnuje dohledávání a dokumentaci památných stromů, popularizuje přírodu a krajinu severozápadních Čech v odborných studiích, vědeckých i populárně naučných člancích, na výstavách, exkurzích a přednáškách.

Stejnomená výstava Víta Jozy probíhá v Oblastním muzeu a galerii v Mostě od listopadu 2020 a bude prodloužena do konce roku 2021.

Zdroj: <https://mostecky.denik.cz>, <http://www.homerlive.cz>

Evidence památných stromů

Památné stromy (vyhlášené i smluvně chráněné) jsou evidovány v Ústředním seznamu ochrany přírody, který vede AOPK ČR.

Informace o památných stromech jsou vedeny jak v papírové, listinné podobě, tak v digitální (databáze památných stromů – dostupná ze stránky <http://drusop.nature.cz>).

Mladí vizionáři plánují budoucnost Mostecka

Úkolem soutěžících týmů bylo sestavit projekt využitelnosti těžební krajiny pro další generace. „V průběhu realizace projektu jsme pro soutěžící týmy připravili přednášky a vzdělávací akce na téma tvorba krajiny a rekultivace. Na místa, kterých se projekt bezprostředně týkal, tedy do okolí lomu ČSA a na jeho rekultivaci, se týmy podívaly v rámci exkurzí. O tvorbě nové krajiny se sice studenti dověděli hodně od odborníků při přednáškách, výsledek jejich práce je ale založen především na jejich fantazii a na tom, co by mladí lidé v nové krajině skutečně jednou rádi viděli,“ uvedla k projektu Martina Černá, vedoucí Ekologického centra Most.

Odborná komise vyhodnotila tři vítězné práce. Kromě prezentace projektu připravily týmy také 3D modely budoucí krajiny s jezerem na úpatí Krušných hor. „Všechny práce jsou zdařilé a bylo velmi těžké vybrat jediný vítězný tým. V současné době, kdy je velmi aktuální téma transformace uhelného regionu a rozhoduje se o tom, jak v budoucnu bude krajina Mostecka vypadat a co nabídne obyvatelům Ústeckého kraje po ukončení těžby hnědého uhlí, jsou podobné projekty, které pracují s vizemi a přáními mladých lidí, inspirující. Pro specializované odborníky, kteří se zabývají podobou a fungováním regionu po ukončení těžby hnědého uhlí, jsou podněty od veřejnosti a od mladých lidí, kteří v nové krajině budou žít, zásadní,“

uvedl Petr Lenc, generální ředitel těžebních společností Sev.en Energy.

Nejzdařilejší projekt vypracoval tým Gymnázia T. G. Masaryka v Litvínově ve složení Julie Jarolímová, Karolína Koucká, Klára Marková, Jan Paluška a Adéla Schmidtová. Budoucnost lomu ČSA v jejich podání počítá s energetickým využitím vodní plochy jezera a s průmyslovou zónou pro vznik nových pracovních míst. Část jezera a jeho břehu by měla být vyčleněna k rekreaci a volnočasovým aktivitám. Studenti v zóně u jezera naplánovali nejen pláže a mola, ale také například cvičák pro psy nebo golfové hřiště. V okolí jezera by studenti v budoucnu rádi viděli také ekologické zemědělství, biofarmy a sady. V projektu počítají studenti také s nezbytnou infrastrukturou pro průmysl a osídlení, jako je například čistírna odpadních vod. Část rekultivací by ponechali sukcesi s výhledem na vznik přírodní rezervace.

Na druhém a třetím místě se umístily týmy SPŠ a SOŠGS Most a 18. ZŠ Most. Všechny tři zúčastněné týmy získají od Sev.en Energy voucher na Uhlé safari pro celou třídu. Termín si budou moci zvolit po uvolnění koronavirových opatření. Jednotlivé členy všech tří týmů pak Sev.en Energy odmění dalšími cenami.

Zdroj: <http://www.ecmost.cz>

Nový atlas českých lišejníků může pomoci k efektivnější ochraně přírody

Nový on-line atlas lišejníků (Dalib.cz) lze považovat za největší a nejucelenější dílo pojednávající o českých lišejnících. Vytvořili ho vědci Botanického ústavu AV ČR ve spolupráci s několika externími kolegy a soustředili zde údaje o všech přibližně 1700 druzích známých z ČR. Atlas vypovídá nejen o rozmanitosti lišejníků, ale také o jejich ekologii, rozšíření a hojnosti. Taková data jsou velmi cenná pro ochranu naší přírody. Vypovídají totiž o změnách naší krajiny, a to především o změnách způsobených lidskými činnostmi. Mnohé lišejníky totiž celkem citlivě reagují na způsob využívání krajiny, intenzivní lesnické hospodaření, eutrofizaci (tj. nadbytek živin) nebo globální klimatickou změnu.

„Informace o české lichenoflóře byly doposud velmi špatně dostupné, roztroušené ve stovkách různých prací, a neexistovala publikace, která by souhrnně podávala informace o všech našich druzích. Základním zdrojem údajů pro nový atlas je nálezová databáze Dalibor, kterou jsme veřejnosti představili minulý rok. Databáze i atlas jsou průběžně doplňovány a aktualizovány,

tudíž by neměly nikdy zestárnout. Záznamy o výskytu jednotlivých druhů společně s fotografiemi a informacemi o jejich ekologii i četnosti nyní volně poskytujeme všem - vědcům, pedagogům i široké veřejnosti. V tuto chvíli na atlasu stále intenzivně pracujeme a velké množství informací bude ještě doplněno. Přesto ho lze již nyní považovat za velmi užitečnou pomůcku a obsáh-

lý datový zdroj,“ říká jeden z autorů, Jiří Malíček z Taxonomického oddělení Botanického ústavu AV ČR.

Stěžejní součástí atlasu jsou karty druhů pro přibližně 1 700 lišejníků známých z ČR. Každá karta druhu obsahuje dynamicky generovanou mapu rozšíření, distribuční sloupcový graf nadmořských výšek, dva koláčové grafy preferovaných substrátů, taxonomické zařazení druhu, synonyma, kategorie Červeného seznamu a české jméno. V mapě rozšíření je dostupná funkce zobrazení údajů dle data jejich nálezu (pomocí posuvné hranice), čímž je možné např. demonstrovat úbytek některých lišejníků v průběhu času. Postupně jsou do atlasu doplňovány fotografie a komentáře, které obsahují velmi stručnou charakteristiku druhu a poměrně podrobný popis ekologie a rozšíření.

Mimo vlastní karty druhů atlas obsahuje i další užitečné informace. Veřejnost jistě uvítá např. fotogalerii lišejníků, ochránci přírody mapy s největší druhovou diverzitou a specialisté (lichenologové) zase databázi lišejníkových metabolitů, které byly zjištěny v dosud analyzovaných vzorcích z našeho území.

„Lišejníky jsou jedinečné symbiotické organismy, které vznikají soužitím houby s fotosyntetickým partne-

rem (řasou či sinicí). Můžeme je nalézt v různých extrémních typech prostředí od povrchu holých skal, přes polární oblasti až po pouště. Z hlediska významu pro člověka jsou pozoruhodné např. svojí citlivostí na znečištěné ovzduší nebo změnou společenstev v závislosti na způsobu hospodaření v krajině. Jejich rozšíření a početnost nám tak vypráví nespočet příběhů o historickém i současném stavu našeho životního prostředí,“ dodává Jiří Malíček.

Dle poslední verze Červeného seznamu z roku 2010 na našem území vyhynulo 138 lišejníků (9 %) a dalších 37 % druhů patří do některé z kategorií ohrožení. Od té doby se však podařilo několik desítek „vyhynulých“ lišejníků v ČR znovu nalézt, takže nyní se jejich počet pohybuje okolo 100 druhů (6 %). Patří mezi ně zejména epifyty (organismy žijící na jiných rostlinách, ale neparazitující), které jsou často vázané na staré lesní porosty a zároveň jsou extrémně citlivé k znečištění ovzduší. Za vyhynulé se považují i některé saxikolní lišejníky (takové, které se vyskytují na skalách, sutích apod.), jejichž poslední lokality zanikly např. těžbou nerostných surovin.

Za posledních 150 let došlo k dramatickým změnám ve společenstvech lišejníků. Mnohé regiony postihla téměř kompletní obměna a silné ochuzení lichenoflóry. První zaznamenané zvraty lze datovat na začátek 20. století, kdy díky průmyslovému znečištění, emisím z lokálních topenišť a zejména intenzivnímu lesnímu hospodaření z našeho území zmizely některé velmi citlivé epifyty. Mizení epifytů pokračovalo na celém našem území ruku v ruce se silícím emisním znečištěním, které gradovalo v 70. a 80. letech minulého století. Kyselé deště výrazně ovlivnily i zdánlivě odlehlejší regiony, např. Šumavu. Po odsíření tepelných elektráren v 90. letech dochází k poměrně rychlému návratu některých epifytických makrolišejníků, zatímco jiné zřejmě dále ubývají v souvislosti s plošnou eutrofizací krajiny. Současné změny v epifytických společenstvech pravděpodobně formuje také globální klimatická změna. Ve velkém ohrožení jsou reliktní horské, zvláště pak arko-alpínské druhy, jejichž aktuální výskyt u nás je často mimo jejich ekologické optimum. Zásadní vliv na zemní druhy má také eutrofizace, která zvýhodňuje konkurenčně silnější cévnaté rostliny. Ty jsou pak schopny osídlovat i jinak velmi extrémní stanoviště, která byla doposud rájem lišejníků.

Zdroj: <http://www.enviweb.cz/118352>

Jak na zahradě chránit ptačí hnízda

I když astronomické jaro ještě nezačalo, v přírodě se objevují první jarní květiny, zpívají ptáci. Každé jaro věnují ptáci obrovské množství času a energie péči o svá vajíčka a mláďata. Lidé jim mohou pomoci zajistit v okolí hnízda bezpečí. Na ochranu ptačích hnízd se zaměřuje letošní ročník mezinárodního programu **Jaro ožívá**, v němž děti sledují návrat šesti vybraných druhů stěhovavých ptáků. A letošní téma **Chráníme ptačí hnízda** poradí, jak pomoci ptákům v době hnízdění.

Vybranými druhy, které děti v rámci Jaro ožívá sledují, jsou čáp bílý, vlaštovka obecná, kukačka obecná, vlha pestrá, rorýs obecný a břehule říční.

Při vycházce do přírody můžete zaznamenat, kdy se výše uvedený poslové jara objeví i v našem okolí a svá první letošní pozorování zadat na www.springalive.net/cs-cz.

Letošní Jaro ožívá je zaměřeno na ochranu ptačích hnízd. Učitelé a pedagogové volného času, kteří realizují s dětmi aktivity Jaro ožívá na letošní téma, se mohou zapojit do mezinárodní soutěže.

Česká společnost ornitologická připravila několik tipů, jak všem ptákům usnadnit hnízdní sezónu.

- Pokud najdete na zahradě ptačí hnízdo, snažte se od něho držet dál a nepřibližovat se k němu. Když se dostanete příliš blízko, ptáci mohou hnízdo opustit nebo můžete na hnízdo upozornit predátory, třeba sojku nebo straku. Najdete-li hnízdo na zemi, je dobré k němu dát tyčku, aby bylo možné se mu přístě vyhnout – třeba při sekání trávy.
- Stromy, keře, bylinný podrost i louka se mohou stát útulným domovem pro ptáky. Pokud uvidíte ptáky na některém z těchto míst stavět hnízdo, odložte údržbu (řezání, sekání, atd.) do vylétnutí mláďat.
- I kočky, které milujeme, se na svých toulkách stávají chladnokrevným lovcem. Jelikož nejsou přirozenou součástí ekosystému, mohou mít na ptáky na naší zahradě devastující vliv, zvláště na druhy hnízdící na zemi. Často navíc neloví z hladu a svoji oběť přinesou jenom ukázat. Než ptáci vychovávají mláďata, dopřejte proto kočce pobyt v domě. Odměnou bude ptačí švitoření i v příštím roce. Po zbytek roku může mít kočka na krku rolničku, která na ni ptáky upozorní.
- Predátoři jsou přirozenou součástí ekosystému. Pokud ale chcete, aby se predátoři nenaučili chodit do budky jako do jídelny, můžete ji před nimi zabezpečit. Nejjednodušší je oplechování vletového otvoru, které zabráni strakapoudům v jeho zvětšení, nebo předsazený tunýlek, který znemožní predátorům vytáhnout mláďata tlapkou.
- Dále je možné vytvořit předsazenou stříšku, která znesnadní vstup do budky shora. Důležité je také umístění budky. Ta by měla být ve výšce alespoň 3 metrů.
- Hnízda ptáků jsou zákonem chráněná. Pokud uvidíte, že někdo vybírá vejce, ptáčata nebo ničí hnízda, nenechávej si to pro sebe. Pokud to oznámíte na úřadě, je jeho povinností zasáhnout.

Zdroj: <https://ekolist.cz>

Jak dopadla Ptačí hodinka 2021

Přes půl milionu ptáků pozorovali během druhého lednového víkendu dobrovolníci po celé republice na svých krmítkách a zahradách. Do Ptačí hodinky, kterou už potřetí pořádala Česká společnost ornitologická (ČSO), se zapojilo 27 tisíc lidí, což je o 6 tisíc víc než loni. Pomocí dlouhodobého projektu občanské vědy ornitologové ve spolupráci s velkým množstvím dobrovolníků zjistí, kteří ptáci u nás v zimě ubývají či přibývají.

Sýkora koňadra ovládla sledování už potřetí v řadě.

„Zaznamenalo ji 85 procent sčítatelů. Na druhém místě, s výskytem na 66 procentech krmítek, byla sýkora modřínka,“ uvedla koordinátorka Ptačí hodinky Alena Skálová v tiskové zprávě.

Ptákem roku 2021 je káně lesní, podle ornitologů je přehlížený. Dravec vyhrál teprve potřetí.

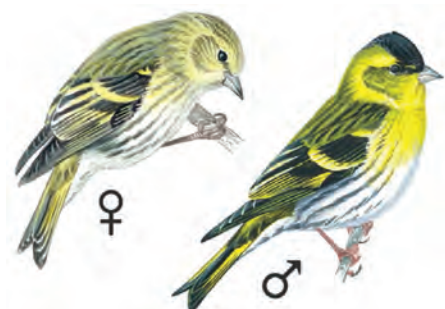
Skokanem roku se stal **čížek lesní**, který se ze čtyřicátého místa dostal až na deváté. „Letošní

zima je na čížky opravdu bohatá, a to nejenom u nás. Více čížků pozorovali také účastníci sčítání v Rakousku a Bavorsku, které probíhalo ve stejný termín jako česká Ptačí hodinka. Důvod je ten, že velká hejna čížků ze severu zaletují zimovat do střední Evropy v nepravidelných intervalech,“ vysvětluje Skálová.

Podle ornitologů viděla polovina účastníků na svých krmítkách šest a více druhů ptáků. Maxima pak v této kategorii dosáhl pozorovatel z Opatovce na Svitavsku, který zaznamenal 45 druhů. Naopak na necelá tři procenta krmítek nepřilétli během hodiny žádní ptáci.

Účastníci tak sečetli celkem 538 000 ptáků – **Ptačí hodinka** tak poprvé překonala půlmilionovou hranici. „Díky velkému množství dat od dobrovolníků zjistíme v horizontu několika let, jací ptáci ubývají a přibývají. Bude velmi zajímavé sledovat, jak se situace vyvine v příštím roce,“ dodala Skálová.

Zdroj: <https://www.irozhlas.cz>, <https://www.birdlife.cz>

Nejpočetněji pozorované druhy

	počet jedinců	procento krmítek *	srovnání s 2020 **
sýkora koňadra	93 445	85	↓
vrabec polní	76 027	40	↓
vrabec domácí	71 040	38	→
sýkora modřinka	43 325	66	→
hrdlička zahradní	30 641	42	↓
kos černý	25 430	57	↑
zvonek zelený	25 340	27	↘
stehlík obecný	23 973	16	↑
čížek lesní	20 179	14	↑
havran polní	14 647	2	↑
straka obecná	12 834	28	→
pěnkava obecná	11 932	24	↑
brhlík lesní	9 879	31	↓
holub domácí	8 074	3	↑
drozd kvíčala	7 671	3	↑
celkem pozorovaných ptáků	538 607	97^a	

VYSVĚTLIVKY

* Procento krmítek:

Frekvence výskytu. Udává, jak často byl druh zaznamenán. Například frekvence 25 % znamená, že druh byl zjištěn na čtvrtině sčítacích míst.

** Srovnání s 2020:

Porovnáváme průměrný počet jedinců zaznamenaných během Ptačí hodinky 2020, oproti průměrnému počtu, který účastníci posčítali letos. Jednotlivé kategorie jsou

- ↑ nárůst o více než 10 %
- ↗ nárůst mezi 5 a 10 %
- změna do 5 %
- ↘ pokles mezi 5 a 10 %
- ↓ pokles o více než 10 %

Z prvních tří ročníků zatím není možné usuzovat na celkové trendy početnosti jednotlivých druhů.

^a Proč tu není 100 %? Protože na tři procenta krmítek nepřilétli během sčítané hodiny vůbec žádní ptáci. I taková sčítání je důležité odeslat – říkájí nám, kde ptáci nebyli.

Pět druhů pozorovaných nejčastěji – na největším množství krmítek

sýkora koňadra
(85 %)

sýkora modřinka
(66 %)

kos černý
(57 %)

hrdlička zahradní
(42 %)

vrabec polní
(40 %)

O datech: Výsledky zahrnují pouze sčítání z 8.–10. ledna 2021. Velmi nepravděpodobná pozorování a sčítání nedodržující metodiku byla ze zpracování vyřazena.

Na čtvrtý ročník sčítání se můžete těšit 7.–9. ledna 2022.

Vlčích teritorií meziročně přibýlo

V loňském vlčím roce do České republiky alespoň částečně zasahovalo 22 vlčích teritorií – to je výsledek unikátního terénního monitoringu šelem, který celoročně probíhá na celém našem území. Oproti sezóně 2018/2019 se počet teritorií zvýšil o čtyři.

Většina teritorií se nacházela v pohraničních oblastech a na naše území zasahovala jenom částečně. Ve čtrnácti případech se jednalo o smečky, které v našich podmínkách čítají obvykle 4-6 jedinců, v osmi případech šlo o vlčí pár.

Na monitoringu a terénním výzkumu se kromě Agentury ochrany přírody a krajiny ČR podílejí Hnutí DUHA, Mendelova univerzita v Brně, Česká zemědělská univerzita v Praze a Správa národního parku Šumava. Přeshraniční teritoria byla konzultována s polským sdružením Wilk, partnery projektu OWAD ze Saska a s Veterinární univerzitou ve Vídni. Genetické analýzy prováděla Univerzita Karlova, Česká zemědělská univerzita a CEwolf konsorcium.

Mapa vychází z prokázaných případů rozmnožování vlka, doložených fotopastmi nebo genetickou analýzou, případně z opakovaných věrohodných nálezů stopních drah a trusu, z nichž bylo možné přítomnost teritoria potvrdit. V mapě nejsou zahrnu-

ty údaje o nahodilém pozorování samostatných vlků, jejichž dočasný výskyt nelze vzhledem k vysoké mobilitě druhu vyloučit na většině území ČR. I tato data je potřebné vyhodnocovat, pro stanovení počtu osídlených teritorií však nejsou relevantní.

Údaje se vztahují k takzvanému vlčímu roku 2019/2020, což zahrnuje období od května 2019 do konce dubna 2020, které lépe odpovídá rozmnožovacímu cyklu vlků než kalendářní rok: vlčata se totiž rodí většinou v dubnu.

Vlci k nám migrují nejčastěji ze severu – ze střeoevropské nížinné populace, jejíž centrum je v západním Polsku a v Německu. Na Moravu a do Slezska se zatím šíří vlci ze slovenských a polských Karpat. Na jihu České republiky se také mohou vyskytnout zvířata z italsko-alpské a balkánské populace.

Zdroj: <https://www.navratvlku.cz>

V Českém Švýcarsku začíná doba hnízdění, ptáci potřebují klid

S koncem zimy začínají v Národním parku České Švýcarsko a na území Chráněné krajinné oblasti Labské pískovce opět hnízdit zvláště zvláště chránění sokoli stěhovaví, čápi černí a výři velcí. Aby jejich šance na úspěšné vyvedení mláďat byly co nejvyšší, uzavírá a vyznačuje správa parku, jako každým rokem, jejich hnízdiště, aby v maximální možné míře vyloučila rušení ze strany člověka.

Sokoli, čápi černí i výři jsou na rušení velice citliví a pokud jsou nuceni hnízdo opustit, hrozí jim zastydnutí vajec, úhyn mláďat hlady nebo vniknutí predátorů na hnízdo. Správa národního parku proto žádá návštěvníky přírody, aby respektovali terénní označení hnízd a do hnízdních lokalit za žádných okolností nevstupovali. Hnízdiště jsou obvykle vyznačena informační tabulí a vymezení páskami nataženými přes vstupní cesty do oblasti.

V Národním parku České Švýcarsko dochází k dočasnému uzavření celkem 16 lokalit. Další hnízdiště se však nachází také v klidových územích. Tato nejsou přímo vyznačena na mapě, kterou správa parku v souvislosti s dočasným uzavřením hnízdních lokalit zveřejňuje. Vstup do klidových území národního parku je však povolen pouze po značených turistických cestách, proto by také nemělo k rušení ze strany člověka docházet. Dočasné uzavření hnízdních lokalit v období od 1. března do 30. června u sokolích a výřích hnízd, popř. 31. července u hnízd čápů černých, vyplývá ze správou parku nově vydaného opatření obecné povahy, které bude v platnosti po dobu příštích pěti let. Znění opatření obecné povahy [ZDE](#).

Další hnízdiště, do jejichž okolí je v jarním období dočasně zakázán vstup, se nacházejí na území Národní přírodní rezervace Kaňon Labe. Tento zákaz je ukotven v opatření obecné povahy platném pro období od roku 2020 do roku 2025. Znění opatření obecné povahy [zde](#).

Hnízdiště, která se nacházejí v CHKO Labské pískovce mimo území Národní přírodní rezervace Kaňon Labe, například v oblasti Tisé, Libouchce, Rájce, Ostrova nebo na levém břehu kaňonu Labe, jsou v terénu vyznačena vymezení páskami tak, aby návštěvníci byli informováni o přítomnosti hnízdících ptačích párů.

Správa Národního parku děkuje návštěvníkům za ohleduplnost a věří, že ohrožení sokoli, výři i čápi dostanou příležitost vyvést další generaci mláďat.

Zdroj: <https://www.npcs.cz>

Pořízení domácího mazlíčka...

Většina z nás si život bez zvířecího parťáka nedovede ani představit. Ať už zvíře štěká, mňouká nebo pípá, má heboučkou srst nebo lesklé šupiny, může se stát našim skvělým společníkem a členem rodiny. Soužití se zvířecím kamarádem může mít dokonce pozitivní vliv na naše fyzické i psychické zdraví. Při jeho pořizování bychom však nikdy neměli zapomínat, že se jedná o živého tvora, jehož celý život bude záviset na nás. Měli bychom si předem dobře rozmyslet, zda zvířeti dokážeme poskytnout vše, co pro kvalitní a spokojený život potřebuje. Jeho pořízením vytváříme závazek, který může trvat i mnoho let. Jak řekla liška malému princovi: „Stáváš se navždy zodpovědným za to, cos k sobě připoutal“.

Chovat doma nějaké zvíře je v České republice velice oblíbená záležitost. Na předních příčkách oblíbenosti se drží psi a kočky. Za nimi následují rybičky, drobní hlodavci, papoušci a jiná exotická nebo méně obvyklá zvířata. Důvody pro jejich pořízení mohou být různé, ale často je to prostě proto, že je máme rádi a těší nás jejich společnost. A jak už bylo uvedeno výše, může být zvířecí společnost přínosem pro naše zdraví jak po fyzické, tak psychické stránce. Dobrým příkladem je pes, který potřebuje aktivní pohyb a minimálně procházka s ním by měla být každodenní samozřejmostí. K duševní pohodě přispívá fyzický kontakt a komunikace se zvířetem, pohlázení hebké srsti, kočičí předení nebo jen samotná přítomnost zvířete v naší blízkosti. Také pomáhají utvářet náš cit a empatii. Přes všechna pozitiva, která nám zvířecí společnost přináší, musíme myslet na to, že každé zvíře je jedinec, který vyžaduje naši péči, čas a také peníze. Samozřejmě jsou rozdíly v závislosti na tom, o jaký druh zvířete se jedná. Nikdy bychom však neměli pořizovat zvíře bez rozmyslu pouze proto, že ho chceme. Nebo že je moderní zrovna takové zvíře mít. Poctivým zvážením našich schopností a možností můžeme předejít zvířecímu trápení, které bychom mohli, ač třeba neúmyslně způsobit. Pokud tedy opravdu vážně uvažujeme o pořízení nějakého zvířete, měli bychom zvažovat následující.

Nejprve bychom si měli říci, zda o zvířátko opravdu upřímně stojíme. A nechceme ho jen proto, že jsme ho viděli před pár dny v televizi a moc se nám líbilo, nebo že tohle plemeno psa právě "letí", nebo kvůli roztomilým očičkům malého králíčka. Při pořizování zvířete by mělo jít naše konzumní myšlení

úplně stranou. Zvíře není věc a nikdy by nemělo dojít k tomu, že nás zvíře omrzí a my se ho budeme chtít zbavit (v lepším případě umístěním do útulku nebo jiného zvířecího azylu). Pokud jsme si tedy skutečně jisti, že zvířecí kamarád je pro nás to pravé, můžeme přemýšlet o konkrétním zvířátku. V úvahu bychom měli brát naše časové i finanční možnosti, neboť různé druhy zvířat jsou jinak náročné na naši péči i peníze. Předem bychom si tedy měli nastudovat

vše důležité. Potřebujeme vědět, kde zvířátko bude bydlet, čím ho kvalitně krmit, jaké má chování, zda je aktivní přes den nebo v noci, kolik času potřebuje trávit s námi, jestli bude potřebovat společnost dalšího jedince svého druhu, nebo jakou veterinární péči bude potřebovat, a kam s ním budeme chodit k veterináři. Na základě toho můžeme zkusit odhadnout finanční náročnost a počítat i s tím, že kromě běžné péče se může naskytnout nečekaná situace v podobě zranění či nemoci zvířete. V takových případech se veterinární péče může výrazně prodražit.

V případě, že se dostaneme do okamžiku, kdy víme, jaký druh zvířete nám bude nevhodnějším společníkem a dokážeme se o něj postarat, můžeme začít hledat možnosti, kde zvířátko pořídit. V dnešní době, a to hlavně díky internetu, není příliš velký problém sehnat spousty různých druhů zvířat. Zde bychom se však měli mít na pozoru a svědomitě zvažovat možnosti, odkud si zvíře pořídíme. Neboť i v tomto směru se bohužel děje spousta nekalostí, a tak by se mohlo stát, že svými penězi podpoříme nedobré praktiky některých “chovatelů” a prodejců zvířat. Velkým problémem jsou množírny, ať už psů nebo jiných zvířat. Ta jsou v nich ve velkém množena pouze za účelem zisku většinou v otřesných podmínkách. Česká republika je bohužel v tomto špinavém byznysu na předních příčkách mezi evropskými státy. Ať už se tedy jedná o jakýkoli druh zvíře-

te, měli bychom poctivě vybírat chovatele, od kterého budeme zvíře pořizovat. Měli bychom znát původ zvířete a vědět, jak daný chov vypadá. Nabízí se však další možnost pořízení zvířete, a tou je adopce.

Adopcí zvířátka z útulku či azylu se vyhneme riziku podpoření ziskuchtivých množitelů zvířat. Navíc uděláme opravdu dobrý skutek, protože útulky mnohdy praskají ve švech a každé zvíře, které najde nový domov, je úspěchem. Můžeme se zamyslet, zda je nutné zvířata kupovat, když máme možnost jejich adopce. Možná toužíme po nějakém konkrétním plemeni psa a chceme si ho “vypiplat” od malička. Nestojí však za to, zkusit se napřed podívat na ty nabízené k adopci? Třeba právě mezi nimi narazíme na toho pravého. V našem okolí můžeme navštívit například útulek v Mostě (<https://utulek-most.estranky.cz/>), Litvínově (<https://utulek-litvinov.estranky.cz/>), Chomutově a Jirkově (<https://psi-utulekchomutovjirkov.estranky.cz/clanky/psi-k-adopci.html>) nebo Spolek na ochranu opuštěných a týraných koček v Teplicích (<http://www.teplick-ekocky.cz/zvirata.php>).

Zvíře jako dárek pro dítě?

Málokteré dítě netouží po domácím mazlíčkovi. Děti mají ke zvířatům většinou přirozeně pozitivní vztah a kontakt se zvířetem je i pro ně velice přínosný, například v citovém nebo motorickém vývoji. Péči o něj se také učí zodpovědnosti. Někteří rodiče mohou dostat nápad pořídit svému dítěti nějaké zvířátko jako dárek k Vánocům nebo narozeninám. Takové rozhodnutí by mělo být opravdu dobře rozmyšlené a měli bychom si být maximálně jisti, že právě o takové zvířátko má dítě zájem a bude se o něj starat. V takovém případě můžeme dítěti udělat obrovskou radost. V opačném případě je lepší si náš záměr raději rozmyslet. Protože pak by nás namísto radosti mohlo čekat zklamání. Tzv. živé dárky, které se nesetkaly s úspěchem, jsou jedním z důvodů, proč mazlíčci končí v útulcích.

Pořízení zvířete bychom nikdy neměli uspěchat. Přeci jen je to rozhodnutí, které nám do určité míry změní život. Pokud ale zvířeti poskytneme starostlivou péči, odměnou nám bude spousta radosti a lásky. Mnohdy se mezi lidmi a jejich zvířaty vytvoří hluboké pouto, na které už nikdy nezapomenou. Budme vděční za možnost vytvořit si takový vztah s mimolidskými tvory a přistupujme k nim zodpovědně a s úctou. (KK)

Škodí více palmový nebo kokosový olej?

Na celém světě se nachází okolo 18,9 miliónů hektarů plantáží osetých palmou olejnou. Palmový olej je z hlediska své produkce špatný pro životní prostředí. Bohužel problém "přírodních" olejů by se neměl omezovat pouze na palmy olejné. Existují i plantáže palmy kokosové. Kokosový olej je ve srovnání s palmovým olejem podle spotřebitelů hodnocen jako zdraví prospěšný a nezávadný. Ale už se nehovoří o negativním vlivu plantáží kokosových palm. I přes to, že jsou dnes pěstovány na ploše cca 12,5 miliónů hektarů, což je pouze o necelých 7 miliónů hektarů méně než u palmy olejné.

Mezi kokosovou a olejnou palmou je několik zásadních rozdílů. V posledních třiceti letech se palmový olej získává z plodů palmy olejné a stal se jedním z nejpoužívanějších produktů rostlinné výroby. Na mnoha místech v jihovýchodní Asii dnes doslova zuří odlesňování. Hlavní podíl na tom má právě zmíněná průmyslová produkce palmového oleje. Plantáže palmy olejné se neobejdou bez intenzivního hnojení průmyslovými hnojivy, a to zejména proto, aby byla dodržena vysoká produkce. Hnojiva se následně ve velkém splavují do okolního prostředí, povrchových i podzemních vod. Tím se zvyšuje ekologická stopa palmy olejné. Na plantážích se navíc využívá mnoho pesticidů, které způsobují ohrožení řady ekosystémů. Olejná palma významně snižuje hladinu podzemních vod a podporuje tak vysychání celé krajiny.

Kokosový olej ve srovnání s palmovým vychází lépe ve většině ohledů, ale pokud by měl kokosový olej nahradit palmový, došlo by k zhoršení situace. Protože by se kokosové plantáže se svojí nižší hektarovou produkcí musely rozšiřovat několikanásobně

vyšším tempem, než se dnes šíří palma olejná. Plné nahrazení palmy olejné za kokosovou tak není reálné. Obě totiž mají odlišné nároky na půdu a prostředí. Kokosovou palmu nelze pěstovat ve svazích a vyšších polohách. To znamená, že tato plodina na rozdíl od olejné palmy nemůže nahrazovat plochy pralesů ve vnitrozemí. Na druhé straně by mohla nahradit poslední zbytky cenných přírodních biotopů podél mořského pobřeží a na ostrovech. V konečném důsledku bude mít ale každá velkoplošně a intenzivně pěstovaná monokulturní plodina negativní vliv na biologickou rozmanitost vlhkých tropů.

Palmy olejné se pěstují na místě vykloučených pralesů. Kokosové palmy pak na izolovaných tropických ostrovech. Z těchto ostrovů se však do světa nedostávají informace o zničené krajině a zbídačcích orangutanech. Ostrovy přitom často hostí unikátní faunu a flóru, která nemá možnost, kam před zakládáním kokosové plantáže utéct. Devastace pak bývá totální. To se odráží i v počtu druhů z řad fauny a flóry, které má již na svědomí. Naopak velmi kritizované plantáže palmy olejné přispívají "pouze" k ohrožení druhů, nikoliv k jejich úplnému vyhubení. Kokosový olej zatím přispěl k tomu, že na Červený seznam ohrožených druhů přibýlo 66 druhů, ale v porovnání s palmovým olejem je to i nadále o mnohonásobně méně.

Studie Mezinárodního svazu ochrany přírody porovnává počet ohrožených druhů živočichů, které připadají na každý milion tun vyprodukovaného oleje. Přičemž musíme brát v potaz, že palmového oleje se ve světě využije mnohem více nežli kokosového. Výsledky studie jsou až zarážející. Sója je v dnešní

době pěstována na cca 122 milionech hektarů, přičemž každý milion vyprodukovaných tun ohrožuje 1,3 živočišných druhů. Palmový olej ohrožuje 3,8 druhů, olivový 4,1 druhů, a nakonec velmi oblíbená palma kokosová má na svědomí 20,2 druhů, na každý vyprodukovaný milion tun oleje. K tomuto negativnímu vlivu přispěl i odklon spotřebitelů od palmového oleje. Jako alternativu zvolili kokosový olej, a to vedlo k nastartování poptávky a zakládání dalších plantáží.

Zásadní faktor je čas – to, co ovlivnilo rozšíření kokosových plantáží ve 40. letech minulého století je sice smutné, ale vymřelé druhy se již k životu nevrátí. Kokosové palmy jsou pěstované po mnoho staletích, k jejich expanzi došlo zhruba před pěti až deseti dekádami. Avšak plantáže s palmou olejnou budou pravděpodobně i nadále pokračovat a rozšiřovat

se například v Amazonii, na Papui a v Konžské pánvi. Právě teď vycházejí nejhůře oleje, které likvidují deštné pralesy – palmový a sójový olej. V těchto případech se totiž výsledná škoda ještě zdaleka nestačila projevit.

Evropská unie je druhým největším odběratelem na světě. Češi si ráno mažou palmový olej na pečivo k snídani (Rama, Perla, Alfa nebo jiné rostlinné pomazánky), poté se s jeho pomocí dopraví do práce (přimíchává se do nafty), následně jej přikusují ke svačině (ve většině sušenek a jiných pochutin), dají si oběd (většina smažených věcí se smaží na palmovém oleji), k večeři si jej zakousnou znovu (například pečivo s nutellou), s jeho pomocí si vyperou prádlo (je součástí pracích prostředků) a nakonec se vykoupají, vyčistí zuby a umyjí vlasy (většina hygienických a jiných kosmetických prostředků olej obsahuje).

Palmový olej se nachází v nepřeborném množství výrobců. Jak se takovým výrobcům jednoduše vyhnout? V rámci oslav **Mezinárodního dne bez palmového oleje**, který připadá na **1. února**, bylo sestaveno stručné sedmero:

1. Nejrychlejší kontrolu lze provést prostřednictvím mobilní aplikace Palm Oil Scanner
2. Podpora místních podnikatelů a farem. Nakupování biopotravin.
3. Vyřazení margarínů a ztužených tuků z kuchyně.
4. Kontrola složení – dle zákona musí být palmový tuk uveden na obalu. (JN)

[Celý článek zde](#)

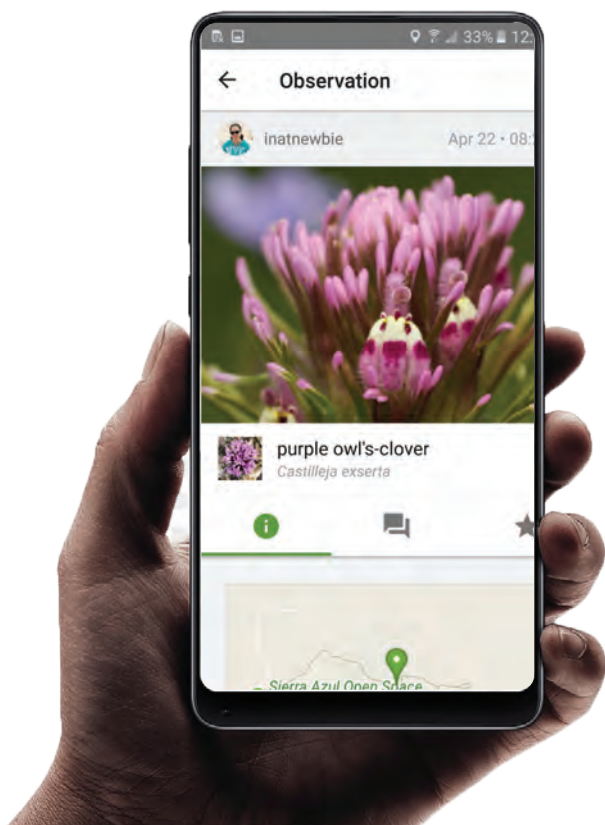

Do přírody chytře: Poznejte a zkoumejte s aplikacemi

Život v přírodě je dobrodružný a zajímavý. Všichni teď chodíme více ven a je ten pravý čas pořádně poznat, co všechno kolem vás roste a žije. I obyčejná procházka může být plná poznání. Vyzkoušeli jsme za vás aplikace, které vám to usnadní. A jako bonus pro vás máme skvělou appku, díky které nahlédnete do jedinečného života v přírodě po celém světě.

iNaturalist

Je to jednoduché: Vyfotíte rostlinu, brouka nebo ptáka a aplikace vám nabídne, co jste viděli, kde to roste nebo žije. [iNaturalist](#) je jedničkou mezi množstvím aplikací na poznávání přírody. A ve světě je jednou z nejpoblárnějších. Stojí za ní Kalifornská akademie věd a National Geographic. S identifikací pomáhá více než 400 000 vědců a přírodovědců, se kterými můžete také o svých objevech diskutovat. Dozvíte nejrozumnější informace o výskytu daného druhu a vaše informace zase na oplátku mohou posloužit pro další vědecké a výzkumné účely. Aplikace iNaturalist byla přeložena do mnoha jazyků, také do češtiny. Pokud

byste ale zatoužili jen po české appce na poznávání rostlin z našich luhů a hájů, zkuste třeba Atlas rostlin s originálními kresbami malíře a ilustrátora Květoslava Híska.

Corinth Micro Plant

Pokud už jste zjistili základní informace o rostlinné a živočišné říši kolem vás, je na čase vydat se hlouběji a dozvědět se více. A možná i překvapit své učitele biologie a přírodopisu. V aplikaci [Corinth Micro Plant](#) si můžete vybrat třeba oblíbenou květinu nebo strom a nahlédnout detailně pod povrch až do buněčných struktur. Aplikace je přehledná, díky dotykové obrazovce si můžete jednoduše přibližovat jednotlivé části a zobrazit jejich 3D modely s textovými popisy s informacemi třeba o buněčných strukturách, bakteriích nebo i tajemných virech.

BioLog

Pokud jste zapálení amatérští přírodovědci, měli byste si nainstalovat do mobilu aplikaci Agentury ochrany přírody a krajiny [BioLog](#). Můžete totiž svým pozorováním rostlin a živočichů pomoci vědcům a obohatit tak jejich databázi druhové rozmanitosti. Vaše informace pak mohou posloužit třeba k lepší ochraně životního prostředí. Můžete monitorovat výskyt vybraného druhu živočichů či rostlin, jednoduše a přesně zaznamenat co, kdy a kde jste viděli. A také rozšířit své znalosti. Aplikace umí pojmenovat a zařadit většinu mnohobuněčných organismů v České republice. Možné je vybírat z více než 50 tisíc druhů a poddruhů rozdělených do padesáti šesti taxonomických skupin. Výhodou aplikace je, že funguje i offline, takže můžete sbírat a bádát i na odlehlých místech bez internetového připojení.

Aplikace na houby

[Tato aplikace](#) je u nás poměrně známá, houbaření je totiž v Česku populární koníček. Houbové žně jsou sice od konce léta do podzimu, houby ale rostou od jara do počátku zimy. A tak když na nějakou na procházce narazíte, mohla by se vám tato aplikace hodit. Stačí houbu vyfotit a pomocí neuronové sítě vám podle viditelných znaků houbu pojmenuje. Mimo to si můžete prohlížet i elektronický atlas s více než 200 druhy hub a jejich odborným popisem. Pozor ale! Berte aplikaci jen jako pomocníka, pokud si nebude jistí, nechte houby raději v lese.

Attenborough's Story of Life

S touto aplikací sice nemusíte vyrazit do přírody, ale ve vašem mobilu by určitě neměla chybět. Vezme vás totiž daleko za naše hranice. Chcete vědět, jak se tučňáci učí plavat, jak lvi útočí na zebry nebo jak to vypadá na poušti v Namibii? Aplikace [Attenborough's Story of Life](#) zpravodajské stanice BBC je výjimečná. Najde v ní krátká videa (většinou nemají víc jak 5 min.) od slavného britského dokumentaristy přírody. David Attenborough detailní záběry ze života v přírodě posbíral za svoji dlouholetou kariéru po celém světě. V aplikaci si můžete sestavit vlastní playlist. Zajímá vás život mláďat, noc v přírodě, výjimečná místa na naší planetě, ohrožené druhy nebo jak třeba chytrá zvířata využívají nástroje? Video jsou v angličtině, pokud s ní máte problém, můžete si nastavit anglické titulky.

Zdroj: <https://www.abicko.cz>

Adoptuj si budku

Jak pomoci ptákům, kteří překonali náročné mrazy a nemají kde zahnídit? Řešením může být adoptování budky pro opeřence, k čemuž vybízejí Městské lesy Znojmo.

Důvodem spuštění akce **Adoptuj si budku** je především mizení stromů v důsledku kůrovcové kalamity. Ptákům se z tohoto důvodu snižují hnízdní možnosti. Proto se Městské lesy Znojmo rozhodli oslovit veřejnost. Opeřencům by s pomocí veřejnosti chtěli nabídnout hnízdní budky, které budou umístovány na vhodná stanoviště městských lesů.

Bude se jednat o budky mj. pro sovy, které lesníkům možná pro někoho překvapivě pomáhají v ochraně lesa. Sovy totiž dokáží ulovit velké množství hlodavců, kteří páchají obrovské škody nejenom v zemědělství, ale i na nově vysázených stromcích na pasekách. Tyto dokáží hravě zničit. Stromy musí zpět do lesa, holiny se musí znovu rychle zazelenat.

Dřevo, ze kterého jsou budky vyrobeny pochází z městských lesů, kde se hospodaří trvale udržitelným způsobem. Garantem tohoto hospodaření je certi-

fikace PEFC. Cílem certifikace je zachování lesů a jejich rozšiřování, aby i generace budoucí, mohli využívat environmentálních, sociálních a ekonomických přínosů, které lesy nabízejí se zachováním zodpovědného přístupu k lesním ekosystémům a respektu k přírodě.

Chcete-li lesu pomoci adoptací budky, kontaktujte Janu Trojanovou, gabrhelova@znojmolesy.cz. Zájemci si mohou vybrat z několika druhů budek pro sýkorníky nebo rehkovníky za 300 korun. V nabídce jsou i větší příbytky pro kalouse ušatého, puštika a sýce za 600 korun. Zakoupená budka bude zaměstnanci Městských lesů instalována na místo v lesích a dárce obdrží GPS souřadnice a certifikát o adopci.

Akce bude probíhat do konce září 2021.

Zdroj: <https://www.lesyznojmo.cz/adoptuj-si-budku/>

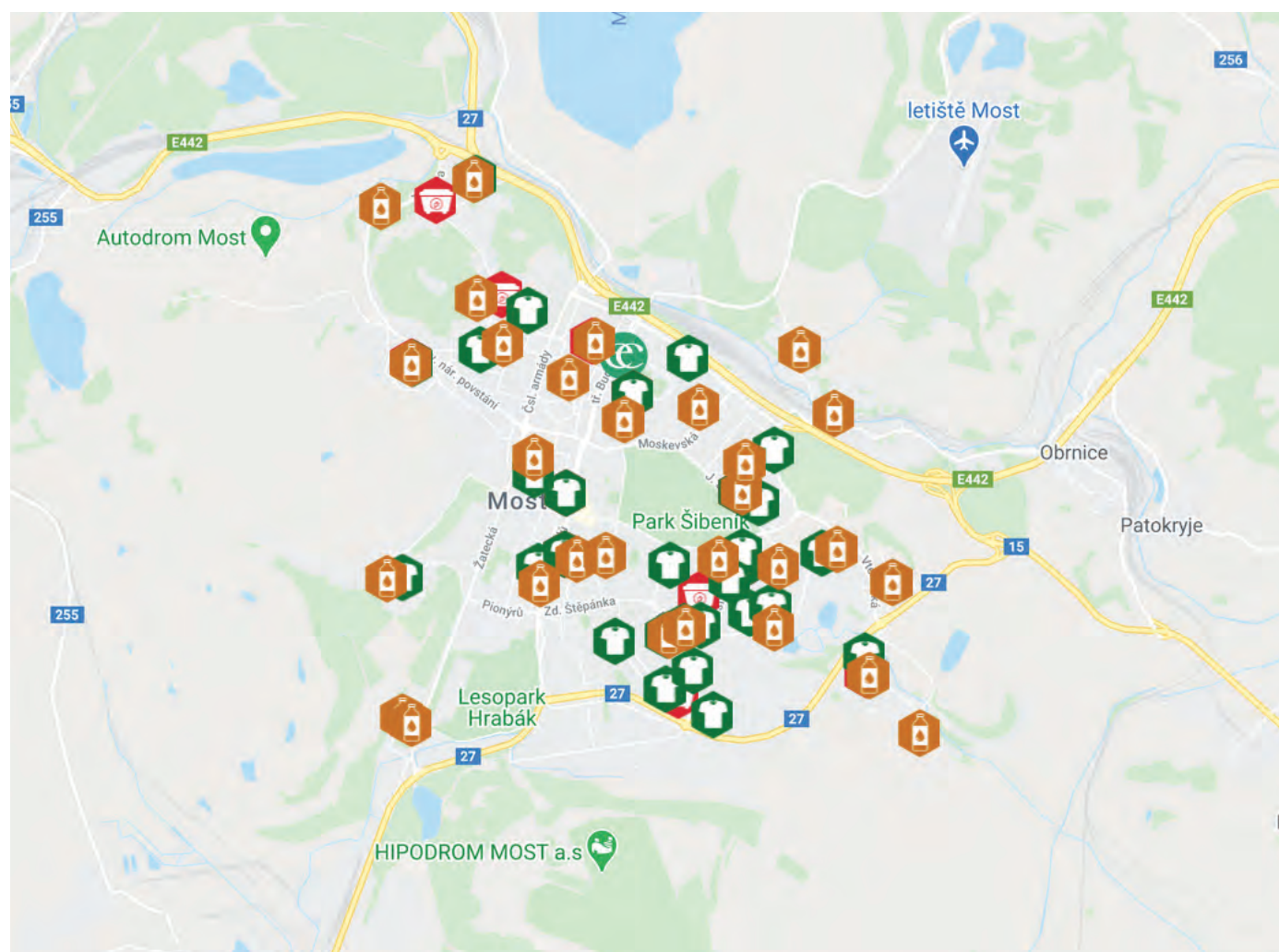
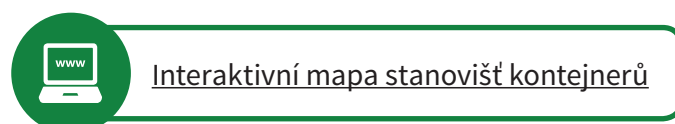

Ekocentrum nabízí interaktivní mapu kontejnerů na tříděný odpad

Naše ekocentrum vytvořilo novou interaktivní mapu, v níž jsou zobrazeny stanoviště kontejnerů na textil, použitý olej/tuk a drobný elektroodpad. Občané tak mohou jednoduše získat přehled o jejich rozmístění ve městě.

Všechna místa, na nichž jsou kontejnery, jsou v mapě označena ikonkou příslušného odpadu. Místa, kde se nalézají kontejnery na textil, použitý olej/tuk a drobný elektroodpad. Ke tvorbě mapy je použit nástroj „Moje mapy“ od Googlu, který nabízí široké spektrum možností. Mapu je možné libovolně přibližovat i oddalovat, případně sdílet. Do budouc-

na plánuje naše ekocentrum do mapy přidávat další stanoviště kontejnerů.

Zadržování vody v přírodě: Jak můžete pomoci i vy?

Dlouhodobé sucho a změny v české krajině mají za následek citelný úbytek vody. V ČR se problém sucha v přírodě intenzivně řeší od roku 2014 pomocí několika stovek projektů, do kterých se kromě Agentury ochrany přírody a krajiny České republiky (AOPK ČR) zapojují i majitelé pozemků a zemědělci. Jak můžete přírodě pomoci vy?

Voda z krajiny mizí, pomozte jí se vrátit

Projekty týkající se vylepšení stavu vodních ekosystémů a udržení vody v krajině se zaměřují hlavně na mokřady, tůně, rašeliniště, rybníky, potoky a řeky. U tekoucích vod se obnovuje přirozený meandr. Vyčištěné lesní tůně a obnovené mokřady pak poskytují domov mnoha druhům rostlin a živočichů. Zároveň se díky vodě v krajině zlepšují lokální klimatické podmínky a snižuje se riziko bleskových povodní. Mnoho lidí si i ke svým domům pořizuje nádrže na vodu, do nichž chytají déšť, aby ulehčili vodovodnímu řádu, přírodě i peněžence. Co více můžete pro vodu v přírodě udělat?

- zachycovat déšť do nádrže na vodu k zalévání zahrady, splachování, praní či mytí,
- vytvářet přirozené vodní plochy na zahradě (biotopová jezírka či malé tůňky v podmáčených místech),
- omezit erozi půdy,
- vysazovat lokálně vhodné ovocné stromy,
- vysazovat původní keře,

- omezit shrabávání listí (je prostředím pro živočichy, kteří svou činností dále pomáhají zadržet vodu v půdě, jako např. žížaly),
- přebudovat střechu na zelenou variantu (pokrýt ji zeminou a vegetací),
- udržovat vlhkost v zahradě pomocí tlejícího dřeva, sena či kůry,
- obsypat záhony štěpkou, která udrží vláhu a zabráňuje erozi,
- eliminovat velké travníkové plochy, zejména pravidelně sečené,
- ponechat podrost pod stromy a keři,
- podporovat výrobky ekologického zemědělství, které k pěstování přistupuje udržitelně.

Pomáhejte vodě nejen na zahradě

Zkuste přemýšlet nad vodou v krajině i při procházkách přírodou. Pozorujte, kde jsou suchá místa a proč, nebo se vydejte na Den otevírání studánek 31. 5. do lesa a alespoň jednu vyčistěte. Nesnažte se vodu z pozemků u domu odvádět, dejte jí šanci se vsáknout z vytvořené tůně nebo vykopaného příkopu či ji zachytávejte do nádrže na vodu k dalšímu využití. Zadržování vody neprospívá také odhalená půda a rovný pozemek. Každá jáma, vzrostlá vegetace a roztržení zahrady stromy a keři představují vyšší šanci na udržení závlahy.

Voda z krajiny mizí a je jen na nás, abychom ji opět přivedli zpět. Z odvodněného pole dešťová voda zmizí už za několik hodin, zatímco louka ji udrží až měsíc. Správně strukturovaný les dokáže vodu zadržet až na dva měsíce, rašeliniště dokonce až na dva roky. Kromě velkých změn v krajině, které jí navrátí původní ráz, můžeme pro dobro vodního ekosystému něco vykonat i my. Stačí snaha přírodu pochopit a pomoci jí obnovit její přirozený koloběh.

Zdroj: <https://21stoleti.cz>

EKOLOGICKÉ CENTRUM MOST

nabízí výukové programy

objednávejte na www.ecmost.cz

Jsme tu pro vás již 21 let

www.ecmost.cz